Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ОРГАНИ

№ 287 (20. 854) • 1990 йил 15 декабрь, шанба • Баҳоси 3 тийин.

Сифатли балиқ маҳсулотлари

Мўйноқ балиқчилик саноати бирлашмаси ишчилари Орол бўйидаги экологик қийинчиликларга қарамасдан жорий йилни муваффақиятли якунлашмоқда. Улар четдан келтирилган хом ашё эвазига ишлаб, балиқ консервалари тайёрлаш бўйича беш йиллик планни муддатидан илгари уддалашди.

Истеъмолчиларга 77 миллион банка консерва етказиб берилди. Бу — режадагидан 700 минг дона кўп демак. Корхонанинг ушбу юқори натижаларни қўлга киритишида Б. Хўжаахметова, Х. Ипатова, З. Тиловмуратова, А. Қўнғиротбоева сингари ишчилар муносиб улуш қўшишди.

Консервачилар йил охиригача яна 2 миллион банка сифатли балиқ маҳсулотлари етказиб беришга аҳд қилишган. Айни кунларда улар 1991 йил ҳисобига меҳнат қилишяпти.

С. ЗИЯУОВ,
Қорақалпоғистон МССЖ, Мўйноқ ноҳияси.

РАСМИЙ ТАШРИФ

13 декабрь соат 17 дан бошлаб Совет Иттифоқи билан Корея Жумҳуриятининг муносабатларида янги саҳифа очилди. Корея Жумҳуриятининг Президенти Ро Дэ У тушган ҳаво кемаси Сеулдан учиб келиб, кўзда тутилганидек, айни ана шу соатда «Шереметьево—1» аэровокзали биноси ёнига келиб тўхтади. У ССЖИ Президентининг таклифига биноан мамлакатимизга расмий ташриф буюрди.

Автомашиналар карвони мотоциклчилар эскорти ҳамкорлигида аэропортдан Кремлга йўл олади. Машиналар юриб ўтган Москва кўчаларида Корея Жумҳурияти билан ССЖИ байроқлари илиб қўйилган. Ташриф бошланиши муносабати билан оммавий ахборот воситаларининг вакиллари орасида Ро Дэ Унинг баёноти тарқатилди. «Табрик нутқи» деб аталган бу баёнотда Корея Жумҳуриятининг Президенти ССЖИга таклиф қилгани учун М. С. Горбачевга миннатдорчилик изҳор этди. У Корея Жумҳурияти бошлиғининг ССЖИга биринчи ташрифини тарихий воқеа деб атаб, шу билан бирга ташриф чоғида ССЖИ Президенти билан мамлакатларимиз ўртасидаги дўстона муносабатларни ривожлантиришнинг турли-туман йўлларини муҳокама қилмоқчи эканини, тез ўзгариб бораётган халқаро вазият тўғрисидаги фикрларни ўртоқлашмоқчи эканини таъкидлаб ўтди.

Ташриф, дейилади баёнотда, икки мамлакат «совуқ уруш» даврига чек қўйиб, тинчлик ва ҳамкорлик даврини, тарихда янги саҳифани очганликларидан далолат беради.

Корея Жумҳурияти, деб таъкидланади ҳужжатда, ССЖИнинг сиёсий ва иқтисодий турмушидаги ислоҳотларни қизғин қўллаб-қувватлайди. Жуғрофий жиҳатдан бир-бирига яқин бўлган иккала мамлакат сиёсий, ижтимоий, маданий, соҳаларда кенг алоқа ва ҳамкорлик қилиш имкониятларига эгадирлар, савдо-сотиқни ва иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш учун улар ихтиёрида катта имкониятлар бор, деб таъкидланади баёнотда.

«Табрик нутқи»да Ро Дэ У ўз мамлакатининг халқи номидан совет халқига дўстона ва самимий салом топширади.

* * *

Кремлнинг Георгий залида расмий кутиб олиш маросимининг асосий қисми бўлиб ўтди. Ро Дэ У ва унинг рафиқасини ССЖИ Президенти М. С. Горбачев рафиқаси билан бирга табриклаб кутиб олди.

М. С. Горбачев билан Ро Дэ У ўртасида қисқача суҳбат бўлиб ўтди.

Л. ШВЕДОВА,
В. БЕЗБРЕЖНИЙ,
С. ИВАНОВ,
ТАССнинг дипломатия мухбирлари.

ЎЗБЕКИСТОН ҲАЁТИ

Воқеалар, янгиликлар, хабарлар

ПЕШҚАДАМЛАР

Бағдод районидаги «Пахтакор» колхози ҳосилдорлик бўйича юқори ўринлардан бирини эгаллаб турибди. Азаматлар 1600 гектар ерда деҳқончилик қилиб, шу майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан ҳосил йиғиштириб олишди. Айни кунларда кўклам экиш мавсумига пухта ҳозирлик кўришмоқда. Шу боис техника воситалари шайланмоқда. Марказий ремонт устахонасида илғор созловчи Каримжон Пайғамбарқулов сеялкаларни ремонт қилишда кўпчиликка ибрат бўлмоқда. Чапдаги суратда Каримжон Пайғамбарқуловни кўриб турибсиз.

Москва районидаги «Октябрь 60 йиллиги» жамоа хўжалигида моҳир сигир соғар Холисхон Ориповани кўпчилик ҳурмат қилади. У боқимидаги говмушларининг ҳар биридан кунига 11-12 килограммга етказиб сут соғиб олаётир. Ўнгдаги суратда пешқадам сигир соғар Холисхон Орипова тасвирланган.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ туширган суратлар.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ С. САЪДУЛЛАЕВГА «ЎЗБЕКИСТОН ССЖДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МАДАНИЯТ ХОДИМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик самарали иши, меҳнаткашларни эстетик ва маънавий тарбиялашдаги хизматлари, ижтимоий турмушдаги фаол иштироки учун Сурхондарё вилояти Бойсун район маданият бўлими ҳузуридаги санъат музейининг директори ўртоқ Сами Саъдуллаевга «Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1990 йил 14 декабрь.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Е. В. КРИМОНТГА «ЎЗБЕКИСТОН ССЖДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ХОДИМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик самарали иши, меҳнаткашлар саломатлигини сақлаш ва тиббий хизмат кўрсатишни ривожлантиришдаги хизматлари, ижтимоий турмушдаги фаол иштироки учун Тошкент шаҳар Собир Раҳимов районидаги 4-поликлиника рентгеншунос врачи ўртоқ Ефим Викторович Кримонтга «Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1990 йил 14 декабрь.

• Йилни яхши якунлаётганлар •

ИЗЧИЛ СУРЪАТ ШАРОФАТИ

«Вақтинг кетди — нақдинг кетди» деган гап бинокор ва монтажчилар шанига айтилгандай. Негаки, бу касб эгалари вақт билан қаттиқ ҳисоблашиб иш тутадилар. Аввало, улар у ё бу бино лойиҳасини олиб обдон мулоҳаза этгач, уни фалон вақтда фойдаланишга топширишни айтадилар. Лекин бу муддат йўл-йўлакай қатор ташкилотлар, корхоналар, идоралар томонидан неча бор хавф остида қолади: материал вақтида етказиб берилмайди, транспорт етишмайди, ишчи кучи бўлмай қолади. Шериклар панд беради.

— Бир объектни муддатида ишга тушириш бинокорлар учун бамисоли бир байрам десам ажабланманг, — дейди Қашқадарё вилоят 1-қишлоқ қурилиши давлат кооператив трести бошқарувчиси К. Остонов. — Негаки, бир иморатни тиклагунча ўнлаб корхона-ташкилотлар билан орада қанча борди-келди гаплар ўтади. Гоҳ материаллар етказиб берилмаса, гоҳида бетон ололмаймиз. Ҳаммаси муҳайё бўлган тақдирда ишчи кучларини зарур объектга жамлаш қийин кечади.

Бошқарувчи бу ҳақда анча гапирди. Кейин пешонасидаги саноқли ажинларни сал силаб қўйди-ю, нарида турган қоғозни олдига тортди. Кузатиб турибмиз — қоғоздаги рақамларга кўз ташлаганда чеҳраси ёришди. У юқори ташкилот — план бажарилгани ҳақида «Узагрострой» жумҳурият бирлашмаси раиси Й. Юсупов номига ёзилган рапорт нусхаси бўлиб, шу нома имзоланиши билан бошқарувчи бир армондан чиққанини пайқаш қийин эмасди.

Хўш, рапортномада нималар битилган? Аввалдан айтиб қўя қолайлик — нуқул рақамлар. Лекин улар коллектив меҳнатининг салмоғини ифодаловчи қанотли рақамлар. Шу йил бошидан бери қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш ва сақлаш объектларида 1890 минг сўмлик қурилиш-монтаж юмушлари адо этилди. Янги йил бошлангунча яна 850 минг сўмлик иш бажарилади.

Буни ойдинроқ тасаввур қилмоқ учун яна бир неча рақамни мулоҳаза этиш керак. Бу йил ўтган йилнинг II ойидагига нисбатан 880 ўринли мактаб, 225 ўринли болалар боғчаси, ҳар соатда 58 киши ювинадиган ҳаммом ва бошқа объектлар кўп қурилди. Йил бошидан буён 1 миллион 327 минг сўм фойда олинди, фойда олиш режаси 116 фоиз бажарилди. Меҳнат унумдорлигини ошириш топшириғи 113,3 фоиз адо этилди.

Трест меҳнат жамоаси ишдаги қийинчиликларни енга бориб, бино ва иншоотларни фойдаланишга топширишда олға силжиш маромини эгаллаб олди. Бугун рўй-рост айтиш мумкинки, изчил суръат билан ишлаш тўла намоён бўла бошлади. Йиллик ва беш йиллик режалар — 20 ноябрда барча иқтисодий-техникавий кўрсаткичлар бўйича бажарилди.

Мўлжалдагидан 40 кун олдин жамол кўрсатган айрим рақамлар жилвасига назар солиб кўрайлик. Ҳозир биз таъкидламоқчи бўлган рақамлар меҳнат жамоаси фидокор ишлари йилномасига дахлдор. Трест бош пудрат бўйича қурилиш-монтаж ишлари йиллик режасини 22.823 минг сўмлик, ўз кучи билан эса 17.228 минг сўмлик қилиб бажаришга эришди. 23.722 квадрат метр уй-жой бунёд этилди. Болалар муассасалари, ҳаммомлар, мактаблар, омборларни фойдаланишга топшириш режалари ошириб бажарилди.

Қўриқ вилоят бунёдкорлари Янги йил арафасида яна қатор объектларни топширадилар. Улар орасида 417 ўқувчига мўлжалланган мактаб, 60 ўринли касалхона, йиллик режага қўшимча 140 ўринли болалар боғчаси, 100 тонна сабзавот сақланадиган омборхона ҳам бор.

Изчил суръат сизга ҳамдам бўлсин, азамат бинокорлар!

Х. ҚОСИМОВ.

Диққат: янгилик

ПАХТАМИЗ ДУНЁ БОЗОРИ СИНОВИДА

Пахтанинг сифати қандай аниқланади? Бунинг учун аввало маълум мезон, — пахтанинг шакли, толасининг узунлиги ва пишиқлиги ҳисобга олинади. Иккинчидан эса зарур жиҳозлар билан қуролланган лаборатория керак. Афсуски, стандартни ҳар бир деҳқон ҳам яхши тушунавермайди. Шу сабабли жумҳуриятимизда етиштирилаётган пахта икки бор — ўзимизда ва ҳосилни харид қилган мамлакатларда текширувдан ўтказилмоқда.

Пахтани ягона текширишдан ўтказишнинг иложи йўқми? Пойтахтимиздаги пахтани стандартлаш, синаш ва сертификациялаш маркази худди шу муаммони ҳал этмоқда. Дунё бозорида қабул қилинган сертификатга мувофиқ қайси бир лабораторияда текширилмасин натижа бир хил бўлиши зарур.

Менфис (Америка Қўшма Штатлари)да жойлашган жаҳонда тан олинган сертификация маркази «Раунд тест» ўтказиш учун сеҳрланган намуналарни Тошкентдаги марказга юборди. Ҳосил лаборатория томонидан аниқланиб, натижаси бир хил чиққудек бўлса, марказ дунё бозори сифатига жавоб берувчи лабораториялар қаторидан ўрин олади.

Марказ директори Тўлқин Раҳимов яқинда Англиядан қайтиб келди. У пахтамизнинг 20 хил намунасини Ливерпулдаги пахтанинг сифатини аниқлайдиган халқаро арбитражли марказда синовдан ўтказиб қайтди. Бу ерда ҳам ҳосилимиз сифати аъло баҳога сазовор бўлди!

Америка Қўшма Штатлари, Англия, Швейцариядаги бир қанча фирмалар Тошкентдаги пахтани стандартлаш, синаш ва сертификациялаш маркази билан ҳамкорликда ишлаш истагини билдирдилар.

М. ПИРМАТОВ.

Суратда: Англиянинг Ливерпул шаҳридаги марказда Ўзбекистон пахтаси синовдан ўтмоқда. Тошкентдаги пахтани стандартлаш, синаш ва сертификациялаш маркази директори Т. Раҳимов (чапдан биринчи).

ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

АДАБИЁТ, САНЪАТ ВА МЕЪМОРЧИЛИК СОҲАСИДА ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕКИСТОН ССЖ ДАВЛАТ МУКОФОТЛАРИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Адабиёт, санъат ва меъморчилик соҳасида Навоий номли ва Ҳамза номли Ўзбекистон ССЖ Давлат мукофотлари Қўмитасининг 1990 йилги Ҳамза номли ЎзССЖ Давлат мукофотини бериш тўғрисидаги таклифлари кўриб чиқилди.

Адабиёт, санъат ва меъморчилик соҳасидаги энг яхши асарлар учун Ҳамза номли Ўзбекистон ССЖ Давлат мукофотлари қуйидагиларга берилди:

Мурод Муҳаммад ДЎСТга — «Лолазор» романи учун;

Носир Йўлдошевич ФОЗИЛОВга — «Устозлар даврасида» насрий китоби учун;

Ҳалима Умматқуловна ХУДОЙБЕРДИЕВАга — «Муқаддас аёл» шеърий тўплами учун;

Акмалжон Тўраевич ИКРОМЖОНОВга — «Она ер оҳанглари», «Чақмоқ», «Сукунат», «Орол — менинг дардим» триптихидан иборат ранг-тасвир суратлар туркуми учун;

Шароф БОШБЕКОВга, **Олимжон САЛИМОВ**га, **Виктор Константинович МИХАЙЛИЧЕНКО**га, **Ойкарам Аркиновна ҲАЛИМОВА**га, **Муҳаммадсолиқ Абдуллаевич ЮСУПОВ**га — М. Горький номли Фарғона область Ўзбек музикали драма ва комедия театри саҳнасида қўйилган «Темир хотин» спектакли учун;

Матниёз ЮСУПОВга — «Хоразм мақомлари», «Ўзбек халқ музикаси» 5 жилдли тўплами учун;

Мирзоҳид Мирсодиқович АШИРОВга, **Адҳам Мирсодиқович АШИРОВ**га — ёғоч ўймакорлигига оид «Пешайвон» меъморий қурилмаси учун.

(Қўмита қарорига шарҳни иккинчи саҳифада ўқийсиз).

• Бозор иқтисодиётига ўтиш арафасидаги ўйлар

БАРҚАРОРЛИК МЕЗОНИ

Мамлакат иқтисодиётидаги вазият ҳамон мураккаб. Корхона ва ташкилотлар, минтақа ва жумҳуриятлар ўртасидаги хўжалик алоқаларини тиклаш ва узайтириш масаласи жиддий бўлиб турибди. Буни Москвада бўлиб ўтган корхоналар раҳбарларининг Бутуниттифоқ йиғилиши қатнашчилари ҳам таъкидлаб ўтишди. Йиғилишда сўзга чиққанларнинг кўпчилиги 1991 йилда хўжаликлараро алоқаларни давом эттириш йўли билангина иқтисодий вазиятни барқарорлаштириш мумкин, деган фикрни айтишди.

Хўш, бугунги кунда корхоналар ўз алоқаларини тезроқ тиклаб олишлари учун қандай тадбирларни амалга оширишлари зарур? Бу йўлдаги қийинчиликлар нималардан иборат? Бозор муносабатлари шароитида мазкур муаммоларни қандай ҳал қилиш мумкин? Мухбиримиз ана шу саволлар билан жумҳурият халқ хўжалигининг муҳим тармоғи — қурилиш соҳаси мутахассис ва раҳбарларига мурожаат қилди.

М. МИРСОАТОВ, «Узградострой» жумҳурият ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғининг таъминот масалалари бўйича ўринбосари:

— Одатда тўртинчи квартал бошланиши билан объектларимизда ишлар жадаллашади. Негаки, бунёдкорларимиз белгиланган режани бажаришга, йилни яхши натижалар билан якунлашга ҳаракат қилишади. Ростини айтсам, йил охирида икки оёқни бир этикка тиқишимизга тўғри келади. Нега дейсизми? Ахир қурилиш материаллари ўз вақтида келтирилмагандан кейин шундай бўлади-да. Бизда ҳар йили худди шу аҳвол такрорланади. Баъзида қурувчиларимиз ойлаб ишсиз қолиб, йил якунида икки-уч ҳисса ишлашга мажбур бўлишади. Масалан, жорий йилни олайлик.

Тўғри, ўтган тўққиз ой мобайнида 412 минг квадрат метр уй-жой қурдик. Режадан ташқари 560 ўринли болалар боғчасини, бир йўла 200 кишини қабул қила оладиган поликлиникани ишга туширдик. Бироқ декабрь ойига келиб, 120 минг квадрат метр саҳнда қурилган уй-жойни ром, эшик, ойна ва бошқа жиҳозлаш материаллари йўқлигидан фойдаланишга топшира олмаяпмиз. Биргина керамзит етишмаслиги туфайли 50 минг квадрат метрли уй-жойни вақтида битира олмадик.

Хўш, буларнинг асосий сабаби нимада? Аввало, биз билан ўтган йили алоқа ўрнатган таъминотчилар шартнома мажбуриятларини умуман бажармай қўйишди. Бу ишга масъул бўлган жумҳурият Давлат моддий-техника таъминоти комитети ташкилотлари эса ўз вазифаларига панжа орасидан қараб келишяпти. Натижада аҳвол шу даражага бориб етмоқдаки, баъзи минтақалардаги таъминотчи корхоналар: «Биз мустақилмиз, хоҳласак хом ашё берамиз, хоҳламасак тушингизни сувга айтинг», қабилида муомала қилишяпти. Айримлари эса «сиздан угина — биздан бугина» тарзида иш тутишяпти. Бунга баъзида ўзимиздаги ношуд таъминотчилар ҳам сабабчи бўлишмоқда.

Биз илгари Туркманистондаги керамзит заводи билан бевосита алоқа қилиб, қурилиш учун зарур хом ашё олар эдик. Ўтган йили давлат моддий-техника таъминоти ташкилотлари бу ишга аралашди-ю, бу йилги аҳвол ўзгарди-қолди. Нега десангиз, бизнинг таъминотчилар туркман дўстларимизга ўз вақтида тегишли мармар, санитария-техника буюмларини етказиб беришмади.

Натижада улар ҳам керамзит жўнатишни тўхтатиб қўйишди. Икки ўртада эса биз сарсон бўлиб қолавердик. Шартномадаги 30 минг куб метр керамзитдан шу кунгача фақат 16 минг куб метрини олдик, холос. Ашхобод ойнасозлик комбинати эса 42 минг квадрат метр ойнани бермасдан келяпти. Бунинг устига жумҳуриятдаги таъминотчи корхоналар ҳам бизнинг қўл-оёғимизни боғлаб қўйишмоқда. Жумладан, ҳануз шу йил учун лимитда белгиланган металлни, цементни ололганимизча йўқ. Навоий ва Оҳангарон цемент заводларининг тегишли маҳсулотни ўз вақтида етказиб бермаётганлиги туфайли бир қатор уйсозлик комбинатларимиз ишсиз бекор турибди.

(Давоми иккинчи бетда).

ПРЕЗИДЕНТ ФАРМОНИ БАЖАРИЛИШИ КЕРАК

Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. Каримовнинг «Жумҳурият ёшларини армияга чақиришни ва уларнинг ҳарбий хизматни ўташини такомиллаштириш чоралари тўғрисида»ги Фармони ҳамда Ўзбекистон ҳукуматининг ушбу Фармонни рўёбга чиқариш бўйича чиқарган қарорини барча ўзбекистонликлар мамнуният билан кутиб олишди.

Совет Армияси сафларига кузги чақириқ давом этаётган шу кунларда бу тадбир учун жавобгар бўлган ташкилотлар бошлиқларининг масъулияти янада ошиши зарур. Халқ депутатлари вилоят кенгашлари, вилоят ижроия қўмиталари, чақирув комиссиялари, вилоятлар ҳарбий комиссариатларининг раҳбарлари Президент Фармонини аниқ ва тўла-тўкис бажаришлари керак.

Бунда Фармоннинг жумҳурият ёшларини шу йил куздан бошлаб республика ҳудудидан ташқарида жойлашган ҳарбий-қурилиш қисмларига чақиришни тўхтатиш тўғрисидаги қисмига алоҳида эътибор бериш талаб қилинади.

Ўзбекистон ССЖ Президенти Фармонининг ҳамда у билан боғлиқ ҳукумат қарорининг сўзсиз ва тўла-тўкис бажарилиши учун шахсий масъулиятни вилоятлар кенгашлари, вилоятлар ижроия қўмиталари раислари, вилоятлар чақирув комиссиялари ва вилоятларнинг ҳарбий комиссарлари зиммасига юклади.

БАРҚАРОРЛИК МЕЗОНИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Оқибатда 1990 йилнинг тўртинчи кварталида тайёр уй-жойларни фойдаланишга топшириш кечикмоқда. Бу ҳақда биз мутасадди ташкилотларга мурожаат қилгандик. Афсуски, натижа бўлмади. Аҳвол шу тариқа давом этаверса, йиллик режани уддалашимиз қийин кечади. Тўғри, бу билан мен қурувчиларимизни оқ қилиб кўрсатмоқчи эмасман. Ўзимизга боғлиқ муаммоларимиз ҳам оз эмас. Бироқ, таъминот масаласи бу йил ҳам, келаси йилда ҳам энг муҳим масалалигича қолмоқда.

М. ҚОДИРОВ, Ўзбекистон Қурилиш вазирлигига қарашли «Узстройматериали» ишлаб чиқариш бирлашмаси бош муҳандиси:

— Дарҳақиқат, ҳозирги пайтда таъминот масаласи корхоналар учун энг қийин муаммо бўлиб қоляпти. Тўғриси, ресурслар бўлмаса корхона аҳли ишлай олмайди. Оқибатда маош ҳам бўлмайди, оила даромадсиз қолади. Айниқса бозор муносабатларига ўтилаётган мураккаб шароитда бундай аҳволга чидаб бўлмайди. Хўш, юзага келган вазиятдан қандай қутилиш мумкин? Менимча ҳозир ҳар бир соҳада бўлганидек, бу ерда ҳам ишбилармонлик, тадбиркорлик ҳислатларини ишлата билишимиз зарур. Биз худди шу йўналишда ҳаракат қиляпмиз.

Бирлашмамизда 1200 нафардан зиёд киши меҳнат қилади. Бешта йирик ёғочни қайта ишлаш заводимиз бор. Аслини олганда, Қурилиш вазирлиги қарамоғидаги барча корхона ва ташкилотларни биз ёғоч материаллари билан таъминлаймиз. Бироқ, олдиндан айтиб қўйишим лозим, барча ишларни жумҳурият Давлат моддий-техника таъминоти комитети воситачилигида амалга оширамиз.

Корхонамизга ёғоч материаллари асосан Иркутск вилоятидан келтирилади. Ўтган йилларда мазкур вилоят билан хўжалик алоқамиз яхши йўлга қўйилган эди. Лекин бу йилги ҳамкорлик тўғрисида бундай деб бўлмайди. Негаки, ўтган даврда 90 минг куб метр ёғочдан 47 мингини олдик, холос. Ҳалиҳануз эшик ва ром тайёрлаш учун мўлжалланган ёғоч тахта материалларини ололганимиз йўқ. Бунинг устига баъзида жўнатилаётган ёғочларнинг 20 фоизи фойдаланишга яроқсиз бўлиб чиқмоқда.

Сирасини айтганда, хом ашё йўқлигидан шу йилнинг беш ойи давомида ишсиз қолдик. Ёрдам сўраб бормаган еримиз, кирмаган ташкилотимиз қолмади. Ҳатто Ўрта Осиё темир йўли бошқармасидан 162 та вагонни ижарага олиб, Иркутскка бот-бот қатнадик. Талашиб-тортишиб имконият қидирдик. Ахир, ишчиларимизни ишсиз қолдириб бўлмас эдида. Негаки, бизда ҳар бир киши ишлаб чиқарган маҳсулотига яраша ҳақ олади.

Хуллас, анча елиб-югуришлардан кейин ишимизда бироз бўлса-да, жонланиш сезилди. Масалан, октябрь ойида 7 минг квадрат метр қурилиш материаллари тайёрлаган бўлсак, ноябрь ойига келиб бу кўрсаткич 22 минг квадрат метрни ташкил этди. Бироқ бу билан буюртмачиларимизнинг эҳтиёжини қондириш қийин. Чунки қурилиш ташкилотлари бунёд этган қанчадан-қанча тайёр объектлар ром ва эшиклар йўқлигидан эгасиз ҳувиллаб ётибди.

Биз илгари айрим минтақалар билан ёғочсозлик материаллари етказиб бериш борасида узоқ муддатли шартномалар тузгандик. Лекин яқиндан бошлаб бу ҳамкорликка путур етди. Энди у ёқдаги таъминотчиларимиз «Эвазига нима берасан» деб туришибди. Тўғри, бизнинг моддий-техника таъминотидагилар ҳам қараб ўтиришгани йўқ. Бир минтақа бўлмаса, бошқаси билан ҳамкорлик алоқасини тузишга ҳаракат қиляпти. Афсуски, барибир бу соҳада изчиллик, тадбиркорлик етишмаяпти. Умуман олганда эса, ушбу масаланинг у ёки бу даражада ҳал бўлишига мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий вазият ҳам таъсир кўрсатмоқда. Айрим жумҳуриятларнинг мустақилликни ўзларича тушунишлари, Иттифоқ ҳукуматининг тегишли қарорларига бўйсунмасликлари эса бу муаммони чигаллаштирмоқда, холос.

Ж. АБИЛОВ, Ўзбекистон ССЖ қурилиш вазири ўринбосари — «Узградострой» жумҳурият ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғи:

— Менимча, жумҳуриятлар ўртасидаги иқтисодий алоқаларни тезроқ тартибга келтириш билангина бу ишга аниқлик киритиш мумкин. Ҳозир вақт тиғиз. Ҳар дақиқадан фойдаланиш керак. Эндиликда турли минтақалардаги барча корхоналар зарурий йўналишлар бўйича ўз алоқаларини тезроқ тиклаб олиб, ишга киришишлари даркор. Чунки айни ҳозирги пайтда бу масалалар тезроқ ҳал қилинмас экан, келгуси йилги режаларни амалга ошириш кечикади.

Мен буни нимага асосланиб айтяпман? Бугунги кунда мамлакатимизда турли даражадаги қонун чиқарувчи идораларнинг бир-бирига зид ҳужжатларни қабул қилиши кўпаймоқда. ССЖИ Президентининг Фармонлари айрим ҳолларда бажарилмай қолмоқда ёки кўнгилдаги натижаларни бермаяпти. Бунга мисол қилиб ССЖИ Президентининг «1990 йилнинг тўртинчи кварталида ва 1991 йил давомида хўжалик алоқаларини барқарорлаштиришга оид кечиктириб бўлмайдиган тадбирлар тўғрисида»ги 1990 йил 27 сентябрь Фармонини олишимиз мумкин. Унда жумладан шундай дейилган эди: «Давлат корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотлари қайси идорага бўйсуниши ва қайси ҳудудда жойлашганидан қатъи назар, 1990 йилнинг тўртинчи кварталида ва 1991 йилда таркиб топган хўжалик алоқалари сақлаб қолинишини ҳамда хом ашё, материаллар ва бутловчи буюмлар етказиб бериш тўғрисидаги шартнома мажбуриятлари бажарилишини таъминласинлар».

Хўш, амалда нима бўлди? Ушбу Фармон жойларга етиб бормасдан туриб, ССЖИ Вазирлар Кенгаши 1990 йилнинг 12 октябрида бу ҳужжатни амалда йўққа чиқарувчи қарор қабул қилди. Унда ёзилишича, ССЖИ Давлат режа ва Давлат моддий-техника таъминоти қўмиталари 1991 йил учун марказлашган тарзда тарқатиладиган моддий ресурслар лимитларини ўз қарамоқларидаги корхоналарга 1990 йилнинг 25 октябригача билдиришлари керак экан. Бу нима дегани?

Агар буюртмачи корхона ўтган йилги хўжалик алоқаларини узайтириш ёки тиклаш ниятида таъминотчи корхонага борадиган бўлса, улар юқоридаги қарорга асосланиб: «Сиз учун лимит йўқ» дейишлари мумкин. Натижада хом ашё масаласи яна «эски ҳаммом, эски тос» тарзида қолиши турган гап. Шу ўринда яна бир мулоҳазамни айтай: ССЖИ Олий Кенгаши 1990 йилнинг 23 ноябрида қабул қилган «Мамлакатдаги аҳвол тўғрисида»ги қарорида: «1991 йилда, айниқса, йилнинг биринчи чорагида корхоналарнинг ишини нормаллаштириш учун ССЖИ Президенти Фармонини чиқариб, моддий ресурслар ва бутлаш буюмларини етказиб берувчи барча ташкилотлар зиммасига вужудга келган хўжалик алоқалари бўйича 1990 йил 15 декабрига қадар 1990 йилнинг биринчи чораги даражасидан кам бўлмаган миқдорда шартномалар тузиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин» дея таъкидланган. Хўш, амалдаги Фармон (яъни 1990 йил 27 сентябрь Фармонини назарда тутяпман) бажарилмасдан туриб яна бир қўшимча ҳужжат қабул қилиниши шартмикин?

Очиғи, Иттифоқ ҳукумати бу борада энг мақбул йўналишларни ҳали тополганича йўқ. Буни М. С. Горбачев корхоналар раҳбарлари Бутуниттифоқ йиғилиши қатнашчилари ҳузурида сўзлаган нутқида яна бир бор таъкидлаб ўтди. Шу боис менимча, шартнома тузиш кампанияси чўзилиб кетди. Охироқибат ҳозиргача Иттифоқ бўйича фақат 50 фоиз хўжалик шартномалари имзоланди, холос.

Буни бизнинг бирлашмамиз мисолида ҳам кўриш мумкин. Бугунга келиб келгуси йил учун на металл, на керамзит, на қурилиш материаллари ва бошқа зарурий хом ашёлар юзасидан хўжалик шартномаларини туза олдик. Буюртмаларни эса жумҳурият Давлат моддий-техника таъминоти қўмитасига шу йилнинг биринчи квартали тугаши биланоқ топшириб қўйган эдик. Фикримча, жумҳурият ҳукумати корхоналар ва таъминотчилар ўртасидаги муносабатларни яна бир бор таҳлил қилиб чиқиб, тегишли тадбирлар кўриши керак.

МУХБИР ШАРҲИ: — Суҳбатдошларимиз фикр-мулоҳазаларидан шу нарса маълум: эндиликда корхоналарда хўжалик алоқаларини барқарорлаштирмасдан туриб, яхши натижаларга эришиб бўлмайди. Шунинг учун ҳам таъминотчи ташкилотлар билан, биринчи навбатда эса бу ишга бош-қош бўлаётган жумҳурият Давлат моддий-техника таъминоти қўмитаси ўртасидаги ўзаро вазифалар аниқлаб олиниши керак.

Менимча, шартнома алоқаларини тузишда, хўжаликни янгича юритишда корхона ва ташкилотларга кўпроқ иқтисодий эркинлик берилса, уларнинг мустақил ҳаракат қилишлари учун тамал тоши қўйилган бўлур эди.

Тўғриси, ўтган йилги хўжалик алоқаларини узайтириш ва айни вақтда янги йўналишларни излашни корхоналар мутахассисларининг ўзлари яхши билишади. Шундай экан, уларнинг интилишларини чеклаб қўймасдан, кенгроқ имкониятлар яратиб бериш лозим.

Айни пайтда шу йилнинг тугалланаётган даври ва 1991 йил мамлакат ҳамда жумҳурият учун ҳаётий муҳим аҳамиятга эга эканлигини ҳисобга олган ҳолда жумҳурият таъминотчилари иттифоқдош жумҳуриятлар, айрим минтақалар ўртасидаги хўжалик алоқаларини тезроқ ўрнатиши ва буни битимлар асосида келишиб олиши зарур бўлади. Акс ҳолда бозор иқтисодиёти шароитида силжишга эришиб бўлмайди.

Аслиддин БОЛИЕВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

• Таҳлил ва сабоқ

ЮТУҚЛАР БОР, МУАММОЛАР ҲАМ

Мана, яқиндагина катта умидлар билан қадам қўйган йилимиз ҳам якунланишига саноқли кунлар қолди. Қишлоқ хўжалик меҳнатчилари муваффақият ва камчиликларни таҳлил этиб, келгуси режаларни тузишмоқда. Бўстонлиқ районидаги «Правда» газетасининг 50 йиллиги давлат хўжалиги директори Толибжон САЙДАҲМЕДОВ билан суҳбат ана шу ҳақда борди.

— Одатда, йил охирида қилинган ишлар, эришилган ютуқлар ҳисоб-китоб қилинади. Йўл қўйилган хато ва нуқсонларни келтириб чиқарган омиллар чуқур ўрганилиб, уларни келгусида такрорламаслик чора-тадбирлари кўрилади. Шу нуқтаи назардан олиб қараганда бу йилги натижалар қандай бўлди?

— Саволингизга бевосита жавоб беришдан аввал бир нарсани айтиб ўтишни истардим. Маълумки, биз тоғли шароитда деҳқончилик қиламиз. Ерларимиз баланд-пастликдан иборат. Шунинг учун ҳам бундай ерларда маҳсулот етиштириш текис жойлардагига қараганда анча кўп меҳнат талаб қилади. Чунки бошқа хўжаликларда техника воситаларидан кенг фойдаланиш мумкин Лекин бизларда бу имконият чекланган. Кўп ишларни қўлда бажаришга тўғри келади.

Деҳқонлар, боғбон-соҳибкорларимизга раҳмат. Шароит оғир бўлишига қарамай ҳалол меҳнат қилишди. Уларнинг иш самаралари бугун кўриниб турибди. 271 гектар боғдан 700 тонна ўрнига 905 тонна мева, 39 гектар токзордан 350 тонна ўрнига 484 тонна узум йиғиштириб олинди. Доривор гиёҳлар, пилла, жун, гўшт тайёрлаш режалари ҳам ортиғи билан уддаланди.

Илғор соҳибкорлардан Равза Холиқова бошлиқ бригада аъзолари ҳар гектар ердан 10 тоннадан ошириб мева, 12—13 тоннага етказиб узум тайёрлашди. Омонбой Ражабов, Рихсипўлат Бадалов, Абдукарим Давронов, Маҳкамбой Давронов, Раҳматилла Саъдуллаевлар етакчилик қилаётган ижарачилар ҳам юқори ҳосил етиштиришга эришдилар.

— Кўриниб турибдики, ютуқлар чакки эмас. Аммо фидокорона меҳнат қилган киши яхши яшаши, зарур қулайликлардан баҳраманд бўлиши керак. Биз бу ерга келаётганимизда айрим одамларнинг қуруқ дарахтларни кесишаётганининг гувоҳи бўлдик. Демак, хўжаликда ўтин, кўмир таъминоти кўнгилдагидек эмас экан-да?

— Биз кўпинча катта-кичик минбарларда Бўстонлиқ гўзалликда Швейцариядан қолишмайди, пойтахт аҳолисига соф ҳаво инъом этувчи бебаҳо маскан, деган сўзларни эшитиб қоламиз. Унинг бағридаги арчазорлар, ёнғоқзорлар, доривор гиёҳлар, парранда ва даррандаларни айтмайсизми? Табиатнинг бизга бебаҳо инъоми бу.

Аслида бир томондан, районимиз табиати, гўзаллиги, унинг одамларга фойдаси ҳақида жуда кўп айтиладию, иккинчи томондан, мана шу табиатнинг нодир туҳфаси бепарволик оқибатида ҳалокатга юз тутаётгани унутиб қўйилмоқда. Аҳолига етарли даражада ўтин, кўмир, газ етказиб берилмаяпти. Натижада одамлар тўғри келган жойдаги дарахтни кесиб ўтин қилишга мажбур бўлишаётир. Энди ҳисоблаб кўрайлик. Биргина бизнинг хўжалик ҳудудида мингдан зиёд хонадон мавжуд. Қиш узоқ давом этадиган тоғли шароитда ҳар бир хонадон учун камида 10 кубметр ўтин керак бўлади. Бу ҳар йили 10 минг дона дарахтнинг кесилишига олиб келади. Биз ҳар йили боғ-роғларни кўпайтириш, ўрмонзорларни кенгайтириш ҳақида қанчадан-қанча меҳнат қилиб, кўчат экамиз. Унга кетаётган зарарни пул билан ўлчаб бўлармикин?

Биз бу ҳақда районимиз меҳнаткашлар томонидан жумҳурият халқ депутатлигига сайланган Ўзбекистон ССЖ Энергетика ва электрлаштириш вазири Марат Тошпўлатовга бир неча бор айтдик. Ҳозирча ижобий ўзгариш йўқ.

— Хўжалик Тошкент шаҳридан анча узоқда жойлашган. Бу етиштирилган маҳсулотларни ташишда қийинчилик туғдирмаяптими?

— Туғдирганда қандоқ. Масалан, хўжалигимиз маркази ҳисобланган Нанай қишлоғи Тошкентдан 70-80 километр узоқда. 4-бўлим ҳисобланган Писком эса биздан 50 километр нарида. Бунинг устига йўлларимиз яхши эмас. Айниқса, Писком йўлининг аҳволи чатоқ. Маҳсулотларни ташиш у ёқда турсин, одамлар хўжалик марказига келишга қийналишади. Қишнинг анчагина қисмида эса машиналар, умуман юролмайди...

Қабул пунктларининг йироқлиги ва йўлнинг кўнгилдагидек эмаслиги кўп маҳсулотларнинг топширилмасдан исроф бўлишига олиб келаётир.

Мен юқорида айтганимдек, бизда ер шароити деҳқончилик қилиш учун ноқулай. Хўжалигимизга қарашли 20 минг гектар ернинг атиги 288 гектари суғориладиган майдонлар ташкил этади. Шунинг учун хўжалигимиз мева, сабзавот асраш омбори ва қайта ишлаш корхонаси қуришга юқори ташкилотлардан ёрдам кутамиз.

— Келгуси режалар, қилинаётган ишлар ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Ҳозир боғларда дарахтларга шакл бериш, касаллик ва зараркунандаларга қарши кураш авжида. Янги боғ ва токзорлар ташкил этиляпти. Баҳорда кўчат экиладиган майдонлар тайёрланяпти. Хуллас, биз ўзимизга боғлиқ бўлган барча ишларни ўз вақтида бажариб, эл дастурхонининг тўкин бўлиши учун ҳаракат қиляпмиз. Ўйлайманки, яқин келажакда хўжалигимиз ҳудудида янги боғлар бунёд бўлиб, Бўстонлиқнинг танга даво табиати янада кўркамлашиб, саховати ортади.

Суҳбатдош К. РИХСИЕВ, «Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

Самарқанд вилояти. Сиёб ноҳиясидаги «Фармация» ишлаб чиқариш корхонасига қарашли 197-дорихона вилоят шифохоналарига дори-дармон етказиб берувчи ягона тиббий марказ ҳисобланади. Ҳозирги кунда дорихона тиббиётчилари тасарруфидаги 20 дан ортиқ шифохоналарга инникция учун ишлатиладиган дорилар тайёрлашда узлуксизликка эришиб меҳнат қилмоқда. Жамоа дорищунослари бу йилни яхши кўрсаткичлар билан якунлаш арафасида турибди.

Суратда: чапдан провизор—информатор Марзия Хўжаева, доришунос Шарофат Бердиева, дори қадоқловчи Насиба Пардаевалар иш устида.

Ғ. АЛИЕВ сурати.

• Мукофот муборак

МАЪНАВИЙ МАДАД

Тарихнинг ҳал қилувчи дамларида одамлар ўзларида алоҳида бир ички сафарбарлик сезадилар. Бу руҳий сафарбарлик жамиятнинг энг сезгир кучларидан бўлган иқтидорли ижодкор зиёлиларни янги ва ёрқин асарлар яратишга ундайди.

Инсоннинг ички дунёсига алоҳида таъсир кўрсата оладиган адабиёт ва санъат асарлари иқтисодий инқирозлар ва бошқа қийинчиликларни енгиб ўтишда одамларга маънавий мадад беради.

Бу йил Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотига сазовор бўлган асарларнинг ҳар бири ўзига хос йўл билан мана шу олижаноб мақсадни бажаришга хизмат қилади.

Ҳалима Худойбердиеванинг «Муқаддас аёл» шеърий тўпламини китоб дўконларидан тополмайсиз. Бу асарни шеърият мухлислари бир-бирларидан сўраб олиб, қўлма-қўл қилиб ўқийдилар. Ҳалима Худойбердиева халқ депутати сифатида минбарлардан нутқ сўзлаганда ҳам унинг инсонларга бўлган оташин меҳри худди шеърлари каби мухлислар қалбини ҳаяжонга солади.

Халққа кучли маънавий таъсир кўрсатиши ва чинакам завқ бериши туфайли «Темир хотин» спектакли ҳам сўнгги йилларда ижодкор зиёлилар қўлга киритган энг катта ютуқлардан бирига айланди. Биринчи марта Фарғона театрида талантли ёш ижодкорлар томонидан саҳнага қўйилган бу асар кейинчалик Украина, Қирғизистон, Москва театрларининг саҳналарида муваффақият қозонди. «Темир хотин» асари чинакам байналмилал дўстликнинг маҳсули эканини алоҳида айтиб ўтиш керак. Чунки «Темир хотин»дай ажойиб пьесанинг муаллифи Шароф Бошбеков — ўзбек бўлса, уни қойил қилиб саҳнага қўйган режиссёр Олимжон Салимов — тожик; ёрқин саҳна безакларини яратган рассом Виктор Михайличенко — украин бўлса, Темир хотин ролини маҳорат билан ижро қилган актриса Ойкарам Ҳалимова — уйғур қизидир. Турли миллат вакиллари бир тан-бир жон бўлиб ижодий меҳнат қилсалар, қанчалик катта ютуққа эришишлари мумкинлиги мана шу санъат асари мисолида яққол кўзга ташланади.

Адабиёт ва санъатимизнинг узлуксиз ривожланиб бориши учун аввалги авлод вакилларининг энг яхши анъаналарини бугун муваффақият билан давом эттириш бениҳоя муҳимдир. Шу нуқтаи назардан қараганда, таниқли бастакор Матниёз Юсуповнинг беш жилдлик «Хоразм мақомлари» ва «Ўзбек халқ мусиқаси» асарлари ўлмас устод Юнус Ражабий ижодининг тадрижий давоми тарзида жуда катта эъзозга сазовор.

Халқ амалий санъатини классик меъморчилигимиз анъаналари билан бирга қўшиб ривожлантирганликлари учун ака-ука Мирзоҳид ва Адҳам Ашировларнинг «Пешайвон» номли асарлари ҳам мукофотга муносиб деб топилди. «Пешайвон» Ҳиндистондаги кўргазмаларда юксак баҳо олгани матбуотдан маълум. Уни катта пулларга сотиб олиб кетишни истаган чет эллик харидорлар оз бўлмаган. Аммо ўзбек санъаткорларининг бу бебаҳо асари бизнинг миллий бойлигимиз тарзида ҳозир жумҳуриятимиз пойтахтида сақланмоқда.

Ўзбек-қозоқ адабий дўстлигини Мухтор Авезов, Собит Муқонов, Ойбек, Ғафур Ғулом каби йирик адабий сиймоларнинг ҳаёт ва ижодлари орқали ҳаққоний тасвир этган болалар ёзувчиси Носир Фозиловнинг «Устозлар даврасида» асари ёш авлод тарбияси учун долзарб аҳамиятга эгадир. Бу китоб халқлар дўстлигига ва авлодлар орасидаги меҳру оқибатни мустаҳкамлашга хизмат қилиши матбуотимиз саҳифаларида чиққан мақолаларда махсус таъкидланган эди.

Сўнгги йилларда адабиёт ва санъатимиз ривожига янги авлод вакиллари ҳам салмоқли ҳисса қўшмоқдалар. Мурод Муҳаммад Дўстнинг «Лолазор» романи замонавий мавзуга бағишланган. Муаллиф сўнгги йилларнинг мураккаб воқеаларини ҳаққоний тасвирлар экан, ўзбек тилининг бойликларидан усталик билан фойдаланади, айни вақтда Иттифоқ ва жаҳон адабиётларининг инсон ички дунёсини таҳлил этишдаги янги услубий воситаларини ҳам ўз ижодига самарали тадбиқ этади.

Рассом Акмалжон Икромжонов ҳали қирқ ёшга кирмаган бўлса ҳам унинг «Чақмоқ», «Сукунат», «Орол—менинг дардим» каби асарлари санъат мухлислари томонидан катта устозлик маҳсули тарзида баҳоланди. А. Икромжонов қаҳрамонларининг қиёфаларида халқимизнинг миллий руҳи ва жозибаси акс этиб туради.

Бугун ҳаётимизда ечилмаган муаммолар ва бартараф этилмаган камчиликлар кўп. Шундай вазиятда адабиёт ва санъатимизнинг талантли вакиллари Давлат мукофотлари билан тақдирланаётганлиги жумҳуриятимизда маънавий барқарорликка ҳам алоҳида эътибор берилаётганидан, раҳбарларимиз, айниқса, Президентимиз эл оғзига тушган яхши асарларни қўллаб-қувватлаётганидан далолат беради. Адабиётимиз ва санъатимизга кўрсатилаётган бу ғамхўрлик юз минглаб китобхонлар ва томошабинларнинг руҳини кўтаради, уларнинг ёруғ келажакка, ҳақиқат ва адолатга бўлган ишончини оширади. Бу эса ҳар қандай мушкул муаммони ҳал этишда одамларимизга руҳий куч ва маънавий қувват бағишлайди.

Пиримқул ҚОДИРОВ, Ўзбекистон ССЖ Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Навоий номли ва Ҳамза номли ЎзССЖ Давлат мукофотлари Қўмитасининг раиси.

---

17 декабрь куни Тошкентда жумҳурият акушер-гинекологларининг III съезди очилади

АЁЛ—АВЛОД ДАВОМЧИСИ

Ҳаётнинг чироғи, оила бахти аёлдир. Модомики, шундай экан, аёллар соғлиғини муҳофаза қилиш келажак авлоднинг баркамол инсон бўлиб дунёга келиши демакдир. Жумҳуриятимизда аёллар соғлиғини муҳофаза қилиш, зарур тиббий хизмат кўрсатиш бугунги кун талабига жавоб берадими! Ўзбекистон акушер-гинекологларининг III съезди ана шу муаммоларни атрофлича муҳокама қилади ҳамда тегишли чора-тадбирларни белгилайди.

Жумҳуриятимизда аёллар соғлиғини муҳофаза қилиш, зарур тиббий хизмат кўрсатиш Иттифоқ миқёсидан анча паст даражададир. Минтақамиз болалар туғилиши кўрсаткичи энг юқори ҳисобланган жумҳурият эканлигини назарда тутиб, мавжуд акушер-гинекологлар сони Иттифоқ кўрсаткичидан ҳар минг нафар чақалоққа икки баравар камдир. Ҳомиладор аёлларимизнинг ўн мингтадан олти нафари фарзанд кўриш чоғида оламдан бевақт кўз юммоқда. Шу далилнинг ўзиданоқ кўриниб турибдики, ҳомиладор аёлларга тиббий хизмат кўрсатиш малакасини ошириш, зарур шарт-шароитларни яратиш, керакли дори-дармонла билан таъминлаш бугунги куннинг бош вазифасидир.

Оналар ва ҳомиладор аёллар ўлимининг асосий сабаби жумҳурият аёлларининг 66.1 фоизи, далада ишловчи аёлларнинг 85 фоизи камқонлик дардига чалинганлигидир. Боз устига айниқса, қишлоқ хотин-қизлари юрак-қон томир, нафас олиш органлари, ошқозон, буйрак, жигар хасталикларидан азият чекаётир. Бундан ташқари бошқоронғилик даврининг оғир кечиши, қон кетиш, дармонсизлик хасталиклари билан оғриган ҳомиладор аёлларнинг болалари чала ёки ўлик туғилмоқда. Бу ҳолат ҳам жумҳуриятимизда бошқа минтақаларга нисбатан анча юқоридир.

Вилоятларимиз саноат корхоналарида, қишлоқ хўжалиги, пахтачиликда эса 90 фоиз юмушлар аёллар зиммасида. Жумҳуриятимизда 200 мингдан ортиқ аёл инсон организми учун зарарли бўлган оғир шароитда, 1,5 мингга яқини эса оғир меҳнат турларида, 50 мингдан зиёд аёл тунги сменаларда ишламоқда.

Кўпчилик оилаларнинг кам даромадлиги оқибатида хонадонда овқатланиш даражаси ёмон аҳволда, яшаш шароити оғирлиги туфайли чақалоқлар носоғлом бўлиб дунёга келяпти. Афсуски, бу муаммолар кундан-кунга жиддий тус олаётир. Тўғри, жумҳурият Президенти Фармони билан йил бошида хайрли ишга қўл урилди, кам даромадли оилалар, ҳомиладор аёлларга қўшимча миқдорда озиқ-овқат, дори-дармон бепул берила бошланди. Лекин ҳозир кўпчилик савдо дўконларида белгиланган озиқ-овқат маҳсулотлари ўрнига туз, гугурт, совун каби моллар сотилмоқда.

Ҳомиладор аёлларга кўрсатилаётган тиббий хизмат кўлами қониқарсиз аҳволда. Айниқса, қишлоқ жойлардаги туғуруқхоналарнинг моддий-техника базаси жуда ночор. Туғуруқхона биноларининг аксарияти мослаштирилган, палаталардаги жойлар етишмаслиги туфайли каравотлар зичлаб қўйилган. Марказлашган тартибда иссиқ сув билан таъминланмаган, водопровод, канализация умуман ишламайди. Шунинг учун туғуруқхоналарда аёллар ўртасида тез-тез юқумли касалликлар тарқалиши кузатилмоқда. Бундай ҳолларда жумҳуриятимизда 4,5 минг акушерликда ва шунча гинекологик ўринлар етишмай турган бир пайтда мавжуд туғуруқхоналар таъмирлаш учун ёпиб қўйилмоқда. Аҳвол шундай давом этаётганидан туғуруқхоналарда эпидемиологик (касалликнинг олдини олиш) тартиб-қоидалари ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Жумҳуриятимиз халқи болажон. Кўплаб оилаларда 6—10 нафар келажак авлод камол топмоқда. Болажонлик яхши, лекин аёлларимиз фарзанд кўриш чоғида ўзларининг соғлиқларини йўқотишмоқда. Маълумки, она ва боланинг соғлом бўлиши учун мутахассис тиббиётчилар фарзандлар орасидаги ёшни икки-уч йилдан кам бўлмаслигини таъкидлайдилар. Лекин аксарият ҳолларда аёллар бунга етарлича аҳамият бермайдилар. Бу биринчи навбатда акушер-гинеколог врачларнинг аёллар орасида етарлича тушунтириш ишларини олиб бормаётганлиги оқибатида содир бўлмоқда. Мутахассис врачларнинг етишмаслигидан ташқари акушер-гинекологлар етарлича касб маҳоратларига эга эмаслар. Акушер-гинеколог врачларнинг масъулияти жуда катта. Шунинг учун ҳам бу соҳа мутахассислари ўз касбига эътиқодли, касб сирларини мукаммал ўзлаштирган, билимдон бўлишлари талаб этилади. Айниқса, ҳомиладор аёлларга туғиш жараёнида тезкорлик ва чапдастлик билан малакали тиббий ёрдам кўрсатиш она ва бола ҳаётини сақлаб қолувчи омилдир. Шу ўринда бир мулоҳазани айтиб ўтмоқчимиз. Хорижда акушер-гинекологлар асосан эркак мутахассислардан иборат. Шундай мутахассислар аёлларга кўрсатилаётган тиббий хизмат савиясини оширишга, она ва бола ўлими кўрсаткичининг кескин пасайишига сабаб бўлаётир. Шундай бўлгач, акушер-гинекологлар тайёрлашни кўпдан қайта қуриш зарур деб ҳисоблаймиз. Бу соҳада ишлайдиган мутахассисларга бажарадиган ишлари сифатига қараб ҳақ тўлаш устида ҳам жиддий ўйлаб кўрмоқ керак. Мана, жумҳурият акушер-гинекологларининг ўтган съездидан кейин кўпгина туғуруқхона ва аёллар консультациялари қисқа товушли ташҳис қилувчи замонавий тиббий-техник анжомларга эга бўлди. Олим ва мутахассис шифокорлар оналар, болалар соғлиғини муҳофаза қилиш борасида кўпгина ижобий натижа бераётган иш усулларини жорий этдилар.

Ҳомиладор аёлларга махсус ёрдам кўрсатиш мақсадида сариқ касаллигига чалинган бемор аёллар учун вилоятларда махсус ўринлар ва туғуруқхоналар ташкил этилди. Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти, Андижон, Бухоро, Самарқанд, Сурхондарё, Тошкент, Хоразм вилоятларида жонлантириш-гемотологик бригадалар тузилди. Акушерлик ва гинекология илмий-тадқиқот институти қошида насл-насаб, суяк-суриш касалликларининг олдини олиш мақсадида генетика консультацияси, вилоятларда эса генетика хоналари ишлаб турибди. Туғуруқ орасидаги физиологик оралиқни таъминлаш мақсадида ишлатиладиган замонавий сақланиш воситаларини қўллаш ҳам аёллар саломатлигини бирмунча муҳофаза қилишга ёрдам беради.

Ҳомиладор аёллар саломатлигини назорат қилиш мақсадида вилоятларда, айниқса, қишлоқ шароитида тиббий ёрдам кўрсатувчи ҳамширалар бригадалари яхши иш олиб бораётир. Улар ўзларига тегишли ҳудудларда ҳомиладор аёллар саломатлигини мунтазам назорат қиладилар. Зарурат туғилса, шифохоналарга йўлланма берадилар. Жумҳуриятимизда беш мингга яқин олий маълумотли ва махсус тайёргарликдан ўтган акушер-гинекологлар, замонавий тиббий анжомлар билан жиҳозланган 972 та туғруқхона ва уларнинг консультатив поликлиникалари, «оила ва никоҳ» консультациялари, жумҳурият акушерлик ва гинекология илмий-тадқиқот институти аёлларимиз саломатлигини муҳофаза қилиш йўлида иш олиб бормоқдалар. Шунингдек, бешта олий тиббий илмгоҳ ва Тошкент шифокорлар малакасини ошириш институтининг акушерлик ва гинекология кафедраларининг профессор, доцент ва малакали мутахассислари жойларда илмий ва амалий жиҳатдан аёллар соғлиғини муҳофаза қилишга малакали маслаҳат ва кўмак бермоқдалар. Шундай бўлса-да, жумҳуриятимизда оналар ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш кўнгилдагидек эмас. Оналар ва болалар соғлиғи тўғрисида ғамхўрлик қилиш келажак авлод тўғрисида ғамхўрлик қилиш демакдир.

Зеро, аёл авлод давомчисидир.

Д. АСАДОВ, Ўзбекистон ССЖ Соғлиқни сақлаш вазирлиги оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза қилиш жумҳурият илмий марказининг директори.

И. ЗОКИРОВ, Ўзбекистон акушер-гинекологлари илмий жамияти раиси, жумҳуриятда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор.

• *Пиру бадавлатларимиз* •

ҚЎНҒИРОБОДДА ТЎЙ

Қашқадарё вилоятининг Косон туманидаги Қўнғирobod қишлоғида бўлганмисиз? Агар йўлингиз тушган бўлса, Чори бобо оиласининг таърифини, албатта, эшитгандирсиз. Яқинда бу ерда Чори бобо Каримов билан Бибиш момо Сиддиқоваларнинг турмуш қурганларига етмиш йил тўлганлигини тўй қилишди. Одам degani тумонат йиғилди. Уларнинг икки юз нафардан кўпроғи — ўғил-қизлари, набиралари, эваралари, келинлар-у куёвлари эди.

Чори бобо — аср тенгдоши. У бу ёруғ дунёда нималарни бошидан кечирмади, дейсиз. Яхши кунлар ҳам бўлди, ёмон кунлар ҳам. Эсида ўн тўрт ёшида етим қолди. Замон оғир эди. Шу қишлоқдаги бойнинг ҳузурига бориб ишга ёлланди. Чўпонга қарашиб юрди. Кейин эса бутун бошли отарни боқишга мажбур бўлди. Бир бурда нон топиш амри маҳол эди.

Шу боис Совет ҳокимиятини зўр хурсандчилик билан кутиб олди. Биринчилар қаторида жамоа хўжалигига ёзилди.

Улуғ Ватан уруши бошланди. Кўплар қатори у ҳам фронтга жўнашга шай турди. Бироқ уни олишмади.

— Сиз шу ерда кераксиз, Чори ака, — дейишди унга. — Ватан ҳимоячиларига гўшт, жун, қоракўл етказиб берсангиз кифоя. Аскарларни боқиш, улар учун иссиқ қулоқчин ва ёқабоп териларни етказиб бериш ҳам бир фронт.

Уруш йиллари ҳам ортда қолди. Мамлакатда ғалла етишмовчилиги сезилганда Чори ғаллачилик бригадасига ишга ўтди.

— Ҳаёт машаққатлари билан ўқий олмадим, — дейди у. — Аммо турмушнинг ўзи менга катта дорилфунун бўлди. У мени ҳалол яшашга, виждоним буюрганини қилишга ўргатди. Ҳар қандай ишдан бош тортмадим. Шукур, кам бўлмадим.

Чори бобони кўрсангиз, унинг тўқсон бирга кирганига ишонмаслигингиз мумкин. Йигитлардек бардам, тетик. Қишлоқда улоқ бўлса, бобони от устида кўрасиз.

— Ўн уч ёшга тўлганимда, — ҳикоя қилади Бибиш момо, — мени шу кишига унаштиришди. Мана шундан бери ёнларидаман. Борига қаноат қилиб, йўғига чидаб келдик. Мен ҳар соҳада эримни қўллаб-қувватлашга, хурсандчилигига ҳам, ташвишига ҳам шерик бўлишга интилдим, бу хислатларни фарзандларимизга ҳам сингдиришга ҳаракат қилдик.

Чори бобо ва Бибиш момо олти ўғил-қизни тарбиялаб, вояга етказишди. Энг катта ўғиллари Барот билан қизлари Норгул ҳозир пенсияда. Иккинчи ўғил — Барак эса филология фанлари номзоди. Қарши педагогика олий билимгоҳининг доценти. Учинчи ўғил — Суюн олий тонфадаги шифокор. Вилоятнинг кўп тармоқли болалар касалхонасида ишлайди. СССР Соғлиқни сақлаш аълочиси. Мавлон билан Гулзора ўзлари туғилиб ўсган Ленин номли шўро хўжалигида меҳнат қилишмоқда.

...Қўнғирободда тўй алламаҳалгача давом этди. Тўпланганлар бобо билан момонинг нурли чеҳраларига боқиб, ўзларига ҳам мана шундай пиру бадавлатликни, узоқ умрни, тинч-тотув ҳаётни тилашарди.

Э. САЪДУЛЛАЕВ.

Суратда: Чори бобо билан Бибиш момо фарзандлар, набиралар, абиралар даврасида.

Ш. ШАРОПОВ тушириган сурат (ЎзТАГ).

ТЕЖАМКОР ҲАЙДОВЧИ

Сиёб туманидаги автотранспорт экспедициясининг тажрибали ҳайдовчиси Қ. Исоқов халқ хўжалиги юкларини ташиш бўйича зиммасидаги йиллик мажбуриятини ошириб бажарди. У ўтган даврда қарийб 1700 тонна юкни белгиланган объектларга элтиб берди.

30 йилдан буён машина рулини бошқариб келаётган Қудрат ака йил давомида тежамкорликка алоҳида эътибор берди. У шу кунгача 1600 литр дизель ёнилғиси, 10 жуфт шина, бир қанча эҳтиёт қисмлар, мойлаш материаллари иқтисод қилиб қолди, ўз корхонасига 2000 сўм атрофида соф фойда келтирди.

Тажрибали шофёр шогирдлар тайёрлаш ишига астойдил бел боғлаган. Ҳасан Раббимов, Очил Норов, Мусо Латипов сингари ҳайдовчилар ҳозир устозларидан ўтса ўтишадики, лекин ортда қолишмайди. Хуллас, ветеран ҳайдовчи Қ. Исоқов ҳар бир соҳада касбдошларига ўрнак бўлмоқда.

О. КАТТАБЕКОВ,
Самарқанд вилояти.

САХОВАТ КУНДА КЕРАК

Ногиронларга имтиёзлар

● Бухоро вилоят ижроия қўмитаси кўзи ожиз ногиронларга қўшимча имтиёзлар белгилади. Ижроия қўмитанинг қарорига биноан турли кўз касалликларига чалинган 1745 кишининг ҳаммаси савдо ва умумий овқатланиш корхоналарининг хизматидан навбатдан ташқари фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлдилар. Улар турли молларни сотиб олиш учун турар-жойлардаги дўконларга бириктириб қўйилдилар. Ногиронларнинг хоҳишига биноан озиқ-овқат маҳсулотлари хизмат ҳақисиз уларнинг уйларига етказиб берилиши мумкин.

Пенсия кўпайди

● Мирзачўлда уруш ва меҳнат ветеранлари П. Борзих ва Б. Зажицкий, А. Қулбеков ва Б. Пирматов, Х. Рамазонов ва бошқаларнинг пенсияси кўпайтирилди. Бу Сирдарё вилоят ижроия қўмитасининг Улуғ Ватан уруши қатнашчиларига маҳаллий аҳамиятга молик шахсий пенсиялар ҳажмини кўпайтириш тўғрисида қабул қилган қарорининг кучга кирганлиги натижасидир.

Ҳеч ким эътибордан четда қолмайди

● 70 нафар пенсионер «Маърака» комплексининг ошхонасида меҳр-мурувват ва саломатлик жумҳурият ҳамда вилоят жамғармалари ҳисобидан тушлик қилди. Уларга, шунингдек, пул, чопонлар, кийимлик газлама, тақчил озиқ-овқат моллари совға қилинди.

— Бундан кейин шунга ўхшаш учрашувларни мунтазам ўтказиб турамиз, — деди Қашқадарё вилоят ижтимоий таъминот бошқармасининг бошлиғи Р. Д. Сатторова. — Ёрдамга муҳтож бирор киши эътибордан четда қолмайди. Йил бошидан бери хайрия тадбирлари учун ҳозирдаёқ 52 минг сўмдан кўпроқ пул сарфланди.

Темирйўлчилар ёрдам беради

● Наманганда хайрия ошхонаси очилди. Уни ташкил этишда Ўрта Осиё темир йўли Наманган бўлими ишчи таъминоти бўлимининг бошлиғи, Ўзбекистон ССЖ халқ депутати П. Саидазимов ташаббускор бўлди. Депутатнинг сайловолди ҳаракат дастури асосий бандларидан бирида ёлғиз қолган кексаларга, Улуғ Ватан уруши ва меҳнат ветеранларига ғамхўрлик қилиш ёзиб қўйилган эди. Депутат ўз сўзининг устидан чиқди.

«Саховат» номини олган ошхона шаҳарнинг еттита маҳалласида яшайдиган пенсионерларга хизмат қилади. Ошхонага кела олмайдиганларнинг уйларига масаллиқлар етказиб берилади.

Сарф-харажатлар ишчи таъминоти бўлимининг фойдаси ҳисобидан қопланади. Ҳисоб-китобларга қараганда, «саховат»га кетадиган харажатлар 18 минг сўмга тушади — буни қоплашга ишчи таъминоти бўлимининг қурби етади, албатта.

(ЎзТАГ).

• **Мутахассис мулоҳазалари**

ҚОНУНЛАРНИНГ УМРИ БОҚИЙМИ?

Ҳуқуқий давлат жуда кўп қонунларга эга бўлишни тақозо этади ва улар давлат, жамоат ташкилотлари, мансабдор шахслар ҳамда фуқаролар фаолиятининг ҳуқуқий асосини ташкил қилиши лозим. Бунинг учун Қонун етарли даражада обрў-эътиборли, ғоят мукаммал бўлиши зарур. Жамият қонун яратиш жараёнининг ўзида рўй берган бузилишни бартараф этиши, қонунчилик фаолиятида демократиялашни таъминлаши, қонунга муносабатни ўзгартириши, ҳуқуқий нормаларга нисбатан инкорчилик муносабатини қоралаб, уларни ҳурматлаш анъаналарини ишлаб чиқиши ва ривожлантириши зарур.

ҚОНУНЛАР амалиёт, ижтимоий тараққиёт эҳтиёжлари билан мустаҳкам боғланган тақдирдагина ҳаётий бўлади. Машҳур Рим ҳуқуқини эсга олайлик: у Рим империясининг ўзидан ҳам узоқ умр кўрган. Зотан у ҳаёт эҳтиёжлари натижасида бунёдга келган, айни шу боисдан кўп асрлар амал қилган. Рим ҳуқуқини ҳадеганда ўзгараверган, бекор қилинган, ўзгартиришлар киритаверган ҳуқуқ системаси сирасига киритиб бўлмайди. Рим қонунчилари, ҳуқуқ билимдонлари ҳуқуқ тарихига классиклар сифатида кирганларки, уларнинг қоидалари талқин қилинган-у, аммо ўзгартирилмаган. Рим ҳуқуқшунослари ижодига мансуб ўнлаб ҳуқуқий қоидаларни мисолга келтириш мумкинки, улар ҳозиргача ҳам ўз ҳуқуқий маъносини йўқотган эмас, ҳуқуқий фаолиятда, ҳуқуқий онгда мустаҳкам ўрнашиб қолган.

Мусулмон ҳуқуқи, Россия давлатининг кўпгина қонунчилик ҳужжатлари, АҚШнинг 1787 йилги Конституцияси, Наполеоннинг 1804 йилги Гражданлик кодекси, Англиянинг 1215 йилги Эркинликнинг Буюк Хартияси ва бошқалар узоқ умрли бўлишган. Бу ерда гап нимада ўзи? Нега шиддатли XX асрда бизнинг мамлакатимизда оқилона, барқарор узоқ вақт амал қилган қонунчилик жорий қилинмади. Бунинг кўп сабаблари бор. Шулардан бири энг оддий ва ёрқин умуминсоний қадриятлардан воз кечиш ва асримиздаги тез-тез ривожланаётган воқеалар каби қонунчилик ҳам тез ривожланиши ва ўзгариши керак деган сохта илмий тасаввурнинг қарор топишидир. Бу билан Қонун тўғрисида инсоний муносабатларни тартибга солиб турадиган доимий қурол сифатидаги анъанавий тасаввурлар бузилган.

Ҳуқуқий онгдаги доимий ўзгаришлар, гоҳ у, гоҳ бу Қонунга мослашиш лоқайдликка, кейинчалик эса, қонунчилик ҳужжатларига инкорчилик муносабатида бўлишга олиб келди. Зотан, мана энди бу Қонун ҳаётий, доимий ва ўзгармайдиган бўлади, деб ҳеч ким ҳеч қандай кафолот беролмасди. Бир авлод умри давомида Ўзбекистон ССЖда 1927, 1937 ва 1978 йилларда учта Конституция қабул қилинишини (ҳозир тўртинчиси тайёрланяпти) рисоладаги ҳолат, деб бўладими? Ер тўғрисидаги Қонунни қабул қилишга улгурмасданоқ, ерга хусусий мулкчилик кўзда тутилмагани учун Қонун амал қилмаяпти, деган мақолалар пайдо бўлди. Олимлар муаммонинг бошқа томонларини ҳам таҳлил қилиб чиқишлари даркор. Чунончи, Ўш областидаги Ленин номли жамоа хўжалигида ерни ўйламай-нетмай тақсимлаб бериш натижасида оғир фожиа билан хотималанган зиддият келиб чиқди.

ҲОЗИР инқилобий қайта қуриш бормоқда. У имиллашга, эрваниб-тебранишга тоқат қилолмайди, жамиятни янгилаш борасида изчил ва қатъий қадамларни талаб этади. Ана шундай шароитларда Олий Кенгаш ҳуқуқий ислоҳотнинг илмий асосланган концепцияси билан ҳисоблашмай лойиҳаси тайёр бўлгани учунгина Қонунни қабул қилиб юборавершга йўл қўйиш мумкинми? Қонунчилик фаолиятидаги ноизчиллик айни бир қонунчилик ҳужжатига ҳадеб қайтаверишга олиб келади. Марказий матбуот ҳозирдаёқ элликтадан ортиқ қонунчилик ҳужжатлари қабул қилингани, яна юзта қонун лойиҳалари навбатда турганлиги тўғрисида фахрланиб ёзди. Биз уларни нима учун қабул қиляпмиз? Қабул қилибоқ, токчаларга тахлаб қўйиш учунми ёки улар ишлаши учунми?

Табиийки, Қонун амалда ишлаши учун қабул қилинади. Бунинг учун қонунни қабул қилиб, матбуотда эълон қилишнинг ўзи кифоями? Йўқ, албатта. Бу ўринда иқтисодий, сиёсий, ижтимоий, психологик, ахлоқий, объектив ва субъектив жиҳатлардан иборат кўпдан-кўп муаммолар пайдо бўлади. Қонунчилик конвейери буларни ҳар доим ҳисобга олавермайди. Айни шу боисдан қабул қилинган қонунчилик ҳужжатларини кейинчалик шатакка олишга тўғри келади.

Бунинг устига янгиланаётган Федерация шароитларида Иттифоқ шартномаси ва СССР Конституцияси каби белгиловчи ҳужжатларни ишлаб чиқиш ғоят муҳим аҳамиятга эгаки, улар аслида бутун қонунчиликни ривожлантиришнинг ҳуқуқий таянчи бўлиши керак. Жумҳуриятлар республика қонунлари Умумиттифоқ қонунларидан олдинда туришлиги ҳақида ҳужжатлар қабул қилишган эди.

Иттифоқ шартномаси лойиҳасида бу масала ўз аксини топган. Эълон қилинган Иттифоқ шартномаси лойиҳасининг янги моддасида бундай дейилади: «Жумҳурият қонунлари жумҳуриятларнинг ҳудудида Иттифоқ ихтиёрига берилган масалалардан ташқари барча масалаларда устундир. ССЖ Иттифоқининг унинг ўз ҳуқуқ доирасига киритилган масалалар юзасидан қабул қилган қонунлари устун бўлади ва барча жумҳуриятларнинг ҳудудларида ижро этилиши мажбурийдир. Иттифоқнинг Иттифоқ билан жумҳуриятлар ихтиёрига биргаликда бошқариш учун берилган масалаларга оид қонунлари, агар манфаатларига мазкур қонунлар дахлдор бўлган жумҳурият эътироз билдирмаса, амал қила бошлайди... Агар ССЖИ Қонуни жумҳурият Конституциясига зид бўлса ва Иттифоқ ваколатларидан ташқарига чиқса, жумҳурият норозилик билдиришга ҳақлидир. ССЖИ Конституциясини ва қонунларини бузадиган бўлса, Иттифоқ норозилик билдиришга ҳақлидир. Иккала ҳолатдаги низолар келишиб олинган тартиб-қоида воситаси билан ҳал этилади...». Бу қоидаларни қабул қилиш мақсадга мувофиқ.

ЖАМИЯТДА ижтимоий тараққиётнинг етилган ва етилиб келаётган эҳтиёжларига мувофиқ янги Қонун тўғрисидаги ғоя туғилади ва шаклланади. Ижтимоий тараққиёт эҳтиёжлари қонунчиликнинг улкан стратегик режаларини ва улардан келиб чиқадиган қонунчилик ҳужжатларини юзага келтиради. Бу ҳеч кимда шубҳа туғдирмайди. Мазкур стратегик режани амалга оширишдаги қийинчилик одамлар фаолиятининг хилма-хиллиги ва кўп кўринишда эканлиги билан боғлиқдир.

Нимадан бошлаш, қонунчиликни ривожлантиришнинг асосий бош йўналишини қандай белгилаб олиш, муаммони қандай қилиб энг қулай, суратда ҳал қилиш керак? Бошқача қилиб айтганда, қайта қуриш ҳуқуқий ислоҳотнинг илмий концепциясини ишлаб чиқишни талаб этади. Амалиёт эса бошқа йўлдан, тажриба қилиб кўриш, уриниб кўриш ва хатолар йўлидан борди.. Алкоголизмга, меҳнатсиз даромадларга қарши кураш, давлат корхонаси тўғрисидаги ва бошқа баъзи бир қонунлар ўзини оқламади. Шундай қилиш давом этмоқда ва ҳозирги янги қонунчилик барқарор ва ҳаётга қобил бўлишига ҳеч қандай кафолат йўқ. Ҳуқуқий ислоҳот концепцияси, модели биронта ҳам илмий-ҳуқуқий журналда, биронта ҳам илмий-амалий конференцияда муҳокама қилинмади. Ҳуқуқий ислоҳот ғояси бошқа ғоялар орасидан алоҳида танлаб олинмади, шунинг учун ҳам бу ўринда субъективизм элементлари ва демакки, қонунларнинг умри қисқа бўлиши турган гап.

Тарихий тажрибанинг кўрсатишича, агар янги қонун алоҳида шахсларнинг хоҳиши билан, ҳозирнинг ўзидаги эҳтиёжни деб, ҳиссиёт туғёни сабабидан дунёга келса, унинг умри қисқа бўлади. Аксинча, Қонунлар моддий ҳаётнинг етилган талаблари асосида юзага келса ва бунинг устига иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан исботланган, маънавий асосланган, одамларнинг дунёни тушунишига мувофиқ бўлса, агар у кенг омманинг узоққа мўлжалланган манфаатларига жавоб берса, халқнинг қарор топган анъана ва урф-одатларига зид келмаса, фан ва амалиётнинг қаймоғи бўлган фундаменталь назарий асосларга таянса у ҳаётий, умрбоқий бўлади.

Қайта қуриш бошланар экан, унинг ташаббускорлари Инсонни, унинг манфаатларини, унинг эрки ва ҳуқуқларини, унинг эҳтиёжларини диққат марказига қўйишди. Демократия ва ошкоралик ҳақида баралла гапирганимизда бу янги тушунчаларни амалга киритиш эмас эди. Демократия ва ошкоралик муайян даражада илгари ҳам мавжуд эди, аммо қайта қуришнинг маъноси шундаки, бу тушунчалар ҳаётнинг ўзидек янги, бой маъно билан тўла бошлади. Бу сўзлар ўз ўрнига, табиатига мувофиқ кела бошлади. Инсоннинг асосий ажралмас ҳуқуқлари бизнинг воқелигимизда аниқ мазмун касб эта бошлади. Сўз, диний эътиқод эркинликлари, меҳнат қилиш ҳуқуқи, ҳаётни муҳофаза қилиш ва бошқа ҳақ-ҳуқуқлар тўғрисида Конституция моддаларида илгаритдан ёзиб келинган, аммо амалда уларнинг кўп қисми қоғозда қолиб кетган ва ҳуқуқий кафолатлар билан мустаҳкамланмаган эди. Ҳозир инсоннинг конституциявий ҳуқуқлари, ҳуқуқий ислоҳотга асос қилиб олинган шахс ва жамият манфаатлари адолат ва инсонпарварлик принципларида мувозанатлаштирилган. Бу ҳуқуқларнинг амалга оширилиши идоравий норма ижодкорлиги ва мансабдор шахсларнинг манфаат йўналишларига тобе бўлмаслиги керак.

ҚОНУНЧИЛИКДАГИ субъективизм ва волюнтаризм — жиддий муаммодир. Янги ғоя объектив реаллик талаблари, ижтимоий тараққиёт эҳтиёжлари натижасида дунёга келиши мумкин. Бинобарин, у алоҳида шахснинг ҳам ижодий хаёллари маҳсули бўлиши мумкин. Ҳар икки ҳолат ҳам жиддий таҳлил ва ўрганишни талаб қилади. Чиллаки, истиқболдан маҳрум, теран ҳаётий жараёнлар талаблари билан мустаҳкамланмаган Қонун лойиҳаларининг пайдо бўлиши мумкинлигига йўл қўймаслик — муҳим вазифадир. Кўпинча кимгадир шунақанги лойиҳалар яратилса яхшироқ бўладигандек кўринди, кейинчалик эса жамиятга бунинг сира кераги йўқлиги маълум бўлди. Бу қисман малака ва тажрибанинг етишмаслиги, муаммони ҳар томонлама чуқур ўрганиш анъаналарининг йўқлиги, бир қарашда сезилар-сезилмас кўринган нарсаларни тан олмаслик, ҳар хил аснодаги мулоҳазаларни умумлаштириш ва ҳақиқатни топиш механизмининг пишиқтирилмагани билан изоҳланади.

Бошқа бир жиҳат ҳам бор. ССЖИ халқ депутатлари съезди таркибидаги 2.250 депутатдан атиги 62 нафари ҳуқуқ мутахассиси, ССЖИ Олий Кенгаши таркибида эса булар бор-йўғи — 12 киши. Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгаши таркибида ҳуқуқ мутахассислари бундан (депутатлар умумий сонининг 2 фоизидан) ҳам кам. Қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш учун, табиийки, мутахассислар жалб этилади. Аммо бу ҳолатда ҳам қонунчилик органида ва унинг комитетларида қонун лойиҳаларини асосли ва малакали муҳокама қилиш учун ҳуқуқ мутахассислари кўпроқ бўлиши керак. Янгилик ўзига нисбатан эътиборни, ўрганишни, амалиёт билан, ҳаётда рўй бераётган жараёнлар билан таққослашни, текширишни талаб этади. Буларнинг ҳаммасига вақт керак. Қабул қилинаётган ҳужжатлар чиллаки бўлиб қолаётганлигига эса ана шу вақтнинг етишмаслиги сабаб бўлмоқда.

Ҳаётда рўй бераётган жараёнларга тез муносабат билдириш ва бунинг устига кўпгина ҳолларда профессионализмнинг йўқлиги бизда қонун лойиҳалари худди кўп одам қатнашадиган митингларда қабул қилинаётгандек таассурот қолдиради. Бунақанги иш тутишда қонун ҳужжатлари умри боқий бўлишига умид қилиш мумкин эмас. Қайта қуриш ҳаётимиз ва фаолиятимизнинг мустаҳкам ҳуқуқий асосини таъминлайди, аммо бу фикрларнинг машаққатли ва узоқ кураши билан, мулоҳазаларимиз ва қоидаларни амалиёт, ҳаётнинг асосли текширувидан ўтказиш жараёнида рўй беради.

Янги Қонун ғоялари реал ҳаётда ўз мужассамини топгунигача муаммолар комплексини келтириб чиқаради. Авваламбор у фуқаролар, мансабдор шахсларнинг қарор топган ва шаклланган ҳуқуқий онги, барқарорлашган андоза билан тўқнашади. Янги ғоя ўзига йўл очади, эскиси эса қаршилик кўрсатади. Ўзида янги ғояни мужассамлаштирган янги Қонун қарор топган ҳуқуқий онгни сақлашга ё уни мустаҳкамлашга ёки уни ўзгартиришга, ҳуқуқий онгни, ҳуқуқий тафаккурни қонун чиқарувчи учун зарур оқимга йўналтиришга даъват этилгандир. Мазкур иш буйруқбозлик - маъмуриятчилик йўли билан эмас, балки ишонтириш, тушунтириш, шарҳлаш, ҳуқуқий тарбия йўли билан олиб борилиши лозим. Бу инсон фаолиятининг мустақил соҳаси бўлиб, уни эътибордан четда қолдириш мумкин эмас.

ЯНГИ ҚОНУН лойиҳасини ишлаб чиқишга киришишдан олдин фикримизча, шу қонун қанчалар муҳим ва зарурлигини, уни қабул қилиш қанчалар ҳақ иш экани масаласини ҳал этиш керак. Бу масала Қонун лойиҳаси янгилиги, ижтимоий жараёнларни тартибга солиш бўйича янги нормаларнинг ижтимоий жиҳатдан мақсадга мувофиқлигини, оқилоналигини, фойдалилиги даражасини аниқлашни кўзда тутади. Янги Қонунни чиқариш батафсил назарий асосга эга бўлиши, яъни мавжуд ҳолат ва янги Қонун лойиҳаси қабул қилинганидан кейин кутиладиган ҳолатни чуқур таҳлил этиш лозим. Ҳар қанақанги Қонунни чиқариш истиқболни, илмий жиҳатдан олдиндан айтиб бера билишни назарда тутади. Шу боисдан, афтидан реал вазиятни ва унинг истиқболини жиддий идрок этмай ва асосли равишда ўрганмай туриб, янги Қонунни чиқаришга киришмаслик керак. Бинобарин бу нарсага енгил ва тузатиб бўладиган иш, деб қарамаслик лозим.

Қонун — бу мавҳум тушунча эмас, чақириқ ҳам эмас, балки аниқ йўл-йўриқ, ҳар бир кимсанинг ички эътиқодига айланадиган ахлоқнинг аниқ нормасидир. Бу нормани ҳадеб ўзгартираверишга йўл қўйиб бўлмайди. Негаки, ахлоқнинг ана шу нормалари асосида авлодлар тарбияланиши керак. Қонун чиқарувчи замона вазифалари ва узоқ истиқболни ҳисобга олиши ҳамда энг мувофиқ вариантни ишлаб чиқиши зарур. Қонун чиқарувчининг донолиги ана шунда намоён бўлади. Биз ахлоқий нормаларни улкан ижтимоий, ҳуқуқий ва ғоявий қадриятлар сирасига қўшар эканмиз, уларни яратишга ниҳоятда нозик иш деб қарашимиз керак.

Ҳуқуқий нормалар такомилига етмагани, уларнинг юқори сифатли эмаслиги, зиддиятли характери, қонунларга тез-тез киритиладиган тузатиш ва ўзгартишлар давримизнинг белгиси бўлиб қолди. Жумҳуриятимиз кодексларига ҳар йили ўнлаб ўзгартишлар киритилади, уларнинг баъзилари бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан зиддиятлашиб қолади. Ўзбекистон ССЖ Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги Кодексининг 170 2-моддаси билан жумҳуриятимиз Фуқаролик Кодексининг 259-моддасини мисолга келтириш мумкин. Уларнинг бирида фуқаролар ўзлари ишлаб чиқармаган товар ёки бошқа буюмларни шу товарларга қўйилган мавжуд давлат чакана нархларидан қимматга ноқонуний сотганлик учун маъмурий жавобгарлик ҳақида сўз борса, бошқа моддада фуқароларга ўз мулкларини томонлар келишувига - мувофиқ белгиланган нархда сотишга рухсат этилади, дейилган (Ўзбекистон ССЖ Фуқаролик Кодексининг 259-моддасига қаралсин). Ёки, Ўзбекистон ССЖ Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги Кодексининг 184-моддаси билан Ўзбекистон ССЖ жиноий кодексининг 221-моддасини олиб кўрсак, гап бир хил ҳуқуқбузарлик ҳақида боради, аммо бирида маъмурий жавобгарлик, иккинчисида эса жиноий жавобгарлик белгиланган. Бундай нуқсон, камчиликлар қонунларимизда анчагина.

ШУНДАЙ савол туғилиши табиий; амалдаги қонунларга ҳадеб киритилаверадиган тузатишлар ва ўзгартишларга қандай муносабатда бўлиш керак? Салбий муносабатда бўлиш бу ривожланишни тўхтатиб қўйиш демакдир. Маъқуллаш эса тўхтовсиз тузатиш ва ўзгартишларга йўл қўйиб бериш бўлади. Қонун чиқарувчи жамиятдаги мавжуд зиддиятларни, фикрлар хилма-хиллигини, ҳаётнинг ўзидаги ривожланиш жўшқинлиги ва қонунчилик ривожи ўртасидаги нисбатни ҳисобга олиши керак. Равшанки, реал ҳаёт кун сайин ўзгаради. Қонунлар ҳам ҳар куни ўзгариши керакми? Афтидан қонунлар тез содир бўлувчи воқеаларнинг барқарор ривожини таъминлашга даъват этилгандир. Жамият барқарор қонунчилик ва фуқароларда барқарор ҳуқуқий онг бўлишидан, жамият ривожини рағбатлантирувчи омилларга барқарор муносабат бўлишидан манфаатдордир. Қонунчилик соҳасида шошма-шошарлик ва олдинга юришлар, масъулиятдан қочиш ва эҳтиётсизлик, асосланмаган тузатиш ва ўзгартишлар, турғунлик ва қотиб қолганлик — буларнинг ҳаммаси бирдек номатлубдир. Қонун чиқарувчи доимо оқилона, қизишмай, етти ўлчаб бир кесиш қабилида иш кўриши керак. Агар қонун чиқарувчи энг мақбул ечимни қидириб ўзини у ёқ-бу ёққа ташласа бу, одамларда ишончсизлик туғдиради, вазиятни беқарорлаштиради. Қайси бири ёмон: пухта ўйланмаган қонунни қабул қилишми ёки уни қабул қилиб, кейин кети кўринмайдиган тузатишлар киритиб, яхшилашми? Айтиш қийин. Аммо етилган муаммоларни сусткашлик билан ҳал этиш ҳам чигалликлар келтириб чиқаради. Хулоса шуки: вазиятдан олдинга ҳам ўтиб кетмаслик керак ва бинобарин етилган масалаларни ҳал этишда орқада ҳам қолмаслик лозим.

Агар қонун чиқарувчига янги Қонун яратиш зарурлиги равшан бўлса, унинг олдида ўша Қонун қандай бўлиши керак, қандай аниқ масалаларни кўзда тутади, тартибга солувчи таъсири қай даражада бўлади, ижтимоий муносабатларга аралашиш чегарасичи, каби саволлар кўндаланг туради. Бунда фуқаролар онгига таъсир ўтказишнинг мақбул йўлларини топиш, ҳуқуқий нормаларни равон, тушунарли, ишончли баён этиш — қонун чиқарувчининг муҳим вазифаларидан биридир. Қонунни ижтимоий онг рад этмаслиги ёки унга бефарқ қарамаслиги, у орзиқиб кутилган, зўр таъсир кучига эга бўлиши керак.

ЮҚОРИДА айтилганидек, федератив давлат шароитларида Қонуннинг устунликка эга бўлиши муҳим аҳамият касб этади. ССЖИ Конституциясининг 74-моддасига биноан умумиттифоқ қонунлари иттифоқчи жумҳуриятлар қонунларига нисбатан устунликка эгадир. Ҳозир жумҳуриятлар қонунлари умумиттифоқ қонунларидан устун бўлишини ёқлаётган овозлар тобора кўпроқ эшитилмоқда. Федерация — бу суверен давлатлар иттифоқи, Бу ўринда Иттифоқни ташкил этадиган иттифоқчи республикалар бирламчи ҳисобланади. Бу билан ҳисоблашиш керак, албатта. Агар иттифоқчи жумҳуриятлар ўзлари чиқарадиган қонунлардан устун федерал қонунларни чиқаришни федерал органлар ихтиёрига берар эканлар — демак шундай бўлади. Аммо ҳозир жумҳуриятлар буни хоҳламаётган кўринишади.

Федерация шаклининг ўзгарганлиги, унинг унитар давлатга айланиб кетганлиги жумҳуриятда ўз суверенитетини тиклашга интилиш кучайишига олиб келди. Жумҳуриятларда суверенитет тўғрисида Декларациялар қабул қилиниши шу билан изоҳланадики, улар жумҳуриятлар позициясини, уларнинг ҳозирги замон давлат ҳуқуқи муаммоларига муносабатларини белгилайди. Бундай шароитда Қонун устунлигига уни эълон қилиб эмас, балки тенг ҳуқуқлилик, федерал ва жумҳурият ҳокимиятларини баланслаштириш орқали эришиш лозим бўлади. Бунда қандай йўл тутиш мақбул? Фикримизча, федерал қонунлар лойиҳаси барча иттифоқчи жумҳуриятларда муҳокама қилиниб, маъқулланганидан сўнг қабул қилиниши керак. Ана шунда унинг устунлиги амалда таъминланган бўлади. Федерал органлар ва иттифоқчи республикалар қонунчилик ваколатларини аниқ фарқлаб қўйиш зарур. Ҳозир барча масалалар бўйича қонунларни федерал органлар қабул қилади, кейин эса шу қонунлар кичкина тўлдиришлар билан жумҳуриятларда такрорланади. Иттифоқчи жумҳуриятларнинг қонун чиқарувчилик ҳуқуқларини кенгайтириш даркор. Жумҳуриятлар федерал ҳокимиятига берган жабҳалардагина қонун чиқариш федерация ихтиёрида бўлиши керак. Бошқача қилиб айтганда, урғуни ўзгартиш лозим, ана шунда суверен жумҳуриятлар билан федерация ўртасидаги монандлик тўла бўлади.

Шундай қилиб, Қонуннинг вужудга келиши билан боғлиқ бўлган барча масалаларни комплекс равишда, ҳар томонлама ҳал этиш билангина мўлжалланган натижага эришиш мумкин. Шу ўринда ижтимоий тараққиётнинг етилган эҳтиёжларини аниқлаш ва шакллантириш, Қонун чиқаришнинг иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий ва психологик сабаблари, бугунги эҳтиёжлар ва истиқбол нуқтаи назаридан Қонуннинг модели масалалари эътибордан четда қолмаслиги зарур. Бинобарин, илгари ҳуқуқий онгни бартараф этишнинг мумкин бўлган йўллари, объектив эҳтиёжни ифодаловчи илмий асосланган мезонлар тантанасини таъминлаш кабилар ҳам диққат марказида туриши лозим.

Барча омиллар ва шарт-шароитларни, уларнинг ўзаро ҳаракати ва бир-бирини тақозо этишини ҳар томонлама ўрганиш асосида янги Қонун назарий моделини ишлаб чиқишга киришиш, кейин эса уни ваколатли мутахассислар, кенг жамоатчилик ва қонун чиқарувчи орган қараб чиқишига тавсия этиш мумкин. Бунда ҳар бир Қонунга бамаънилиги, адолатлилиги, мақсадга мувофиқлиги, юксак талабларни қаноатлантириши, фикрлар аниқ, лўнда ифодаланганлигига қараб баҳо бериш даркор. Фақат юқори сифатлилик, ижтимоий тараққиёт эҳтиёжлари билан пухта боғланганлик қонунларнинг узоқ ва самарали амал қилишини таъминлайди.

Ш. УРАЗАЕВ,
Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги.

АСЛ ИСТЕЪДОД ҚАДРИ

АБДУЛЛА ҚОДИРИЙНИНГ НАВОИЙ НОМИДАГИ ДАВЛАТ МУКОФОТИГА ТАВСИЯ ЭТИЛИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

Улуғ реалист Абдулла Қодирий бадиий ижод оламида ёрқин юлдуздир. У ўзбек романчилигига асос солиб, адабиётда катта янгилик яратди, адабиётимизнинг савиясини кўп даражада юксакликка кўтарди.

Абдулла Қодирий том маънода халқчил ёзувчи бўлиб, ижодининг ибратли томонлари, ажойиб фазилатлари кўп. Адиб адабий-ижодий ишга зўр масъулият билан қаради. Шунга кўра, бадиий асар ёзишда ҳаёт ҳақиқатини яқиндан туриб пухта ўрганишга алоҳида эътибор берди. Ана шу мақсадда кўп жойларни яёв кезиб чиқди, турли тоифа одамлар ҳаётини синчиклаб «тадқиқ» этди. У «Мен турмушда кўрмаган, билмаган нарсам ҳақида ҳеч нарса ёзмайман. Ҳар бир асаримнинг ёзилишига турмушда учраган бирор воқеа сабабчи бўлади», деган эди.

Ёзувчи ҳаёт ҳақиқатини ўрганишга қанчалик катта аҳамият берган бўлса, уни бадиий ҳақиқатга айлантиришга ҳам шунчалик кўп эътибор билан қаради. У бадиий ғўрликка, маҳоратсизликка қарши, адабиётда шакл ва мазмуннинг бирлиги ҳамда етуклиги учун изчил курашди. Ўз асарларига эринмасдан, изчил сайқал ва жило берди. Сўз ва ибораларни тежаб-тергаб, ўрни-ўрнида зўр маҳорат билан ишлатди.

Серқирра талант соҳиби Абдулла Қодирий адабиётнинг деярли ҳамма жанрида ижод этиб, унинг етук намуналарини яратди. Хусусан, насрий асарлар ёзишда катта ютуқларга эришди. Абдулла Қодирийнинг бадиий ижод оламидаги энг буюк ва энг қимматли хизмати шундаки, у ўзбек адабиётида биринчи бўлиб роман жанрига асос солди. Ўзбек романчилигини катта жасорат билан бошлаб берди. Наинки, ўзбек романчилиги, балки, умуман, Ўрта Осиё халқлари романчилигининг бошланиши ҳам унинг номи билан боғлиқ. Машҳур шарқшунос олим Е. Э. Бертельс Абдулла Қодирийнинг бу улкан хизматини юксак қадрлаб, «Дунёда бешта: яъни, француз, инглиз, рус, немис ва ҳинд романчилиги мактаблари бор эди. Энди олтинчиси, яъни ўзбек романчилиги мактаби пайдо бўлди, бу мактабни Абдулла Қодирий яратиб берди», деган эди.

Адиб асарлари ўзбек романчилигининг дастлабки маҳсулотлари сифатидагина эмас, балки бу жанрнинг етук намуналари сифатида ҳам қимматлидир. Кўпгина ёзувчи ва адабиётшунос олимларнинг тан олишича, Абдулла Қодирий романлари, хусусан, «Ўтган кунлар» асари ўзбек совет прозаси ҳозиргача забт этган биринчи юксак чўққидир. Шуниси характерлики, йигирманчи йилларда юзага келган «Ўтган кунлар», «Меҳробдан чаён» романлари ҳозирги кунларда китобхонларни ўзига тобора кўпроқ мафтун этмоқда. Ҳар иккала роман СССРдагина эмас, чет элларда ҳам машҳур ва миллион-миллион китобхонларга манзур бўлмоқда.

Бир далил. Маълумки, «Ўтган кунлар» романи 1968 йилда Германияда, Берлин шаҳрида «Тошкентлик севишганлар» номи билан нашр этилган эди. Бу китобда илова тарзида немис адабиётшунос олими Ниота Туннинг Абдулла Қодирий ижоди ҳақидаги мақоласи берилган. Мақолада «Ўтган кунлар» сўз санъатининг ажойиб намунаси сифатида юксак баҳоланган. Немис олими «Бу роман ҳозирги китобхонларга эмоционал таъсир кўрсатиш билангина чекланмайди; асарни автор **«биринчи тажриба»** деб атаса ҳам аслида у Абдулла Қодирийга ўзбек совет адабиёти тарихида мустаҳкам ўрин олиш ҳуқуқини беради», деб ёзган.

Дарҳақиқат, Абдулла Қодирий романларининг бу даражада шуҳрат қозонишининг боиси ва сири нимада? Адиб романлари ўзининг қандай хусусиятлари билан китобхонлар оммасини қойил қилмоқда? Бу саволга қисқача жавоб шуки, адиб романларида миллион-миллион ўқувчиларни қизиқтирадиган муҳим ғоялар зўр маҳорат билан ифодаланган. Ҳаёт ҳақиқати такрорланмас даражадаги асил ва ёрқин образлар орқали бадиий ҳақиқатга айлантирилган. Абдулла Қодирий романларининг сюжети том маъноси билан ҳаётий ва ниҳоятда қизиқарли бўлганидек, улар образ (характер) яратиш, тил бойликларини қўллаш жиҳатидан ҳам ғоят гўзал ва жозибадордир. Ҳар иккала романда ҳам ёзувчи бадиий маҳоратнинг юксак намунасини кўрсатган. Ана шунинг учун ҳам адиб ижоди буюк намуна — маҳоратнинг олий даражадаги мактаби ҳисобланади.

Абдулла Қодирий маҳоратидан ўзбек ёзувчилари билан бир қаторда кўпгина қозоқ, туркман, озарбайжон, тожик, қирғиз, татар, қорақалпоқ, уйғур санъаткорлари ҳам маънавий озуқа олганлар, маҳорат сирларини ўрганганлар. Масалан, Мухтор Авезов «Абдулла Қодирий асарларини худди Қурмонғози ёки Чайковский куйларини тинглагандай, дам олиб, мириқиб, гашт қилиб ўқийсан киши», деб ёзган эди.

Берди Кербобоев эса «...Ўзбек ёзувчиси Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар»ини, «Меҳробдан чаён»ини ўқиб, шулардан ибрат олмасам, «Дадил қадам»ни бошлай олмаган бўлар эдим», деган эди. Чингиз Айтматов устозларини санаганда биринчи навбатда Абдулла Қодирий номини ҳурмат ва ихлос билан тилга олади.

Ҳа, Абдулла Қодирий адабиёт хазинасига ғоят қимматли ҳисса қўшган. Адиб шахсга сиғиниш даврида ноҳақ туҳматга учраб қурбон бўлмаганида эди, унинг бу ҳиссаси янада кўп ва янада қимматли бўлиши аниқ эди.

Аслида Абдулла Қодирий ижодий фаолиятида уни «халқ душмани» деб аташга асос бўладиган бирорта ҳам ғоявий-сиёсий хато йўқ. Аксинча, адиб ижоди бутунича халққа, она Ватанга, жамиятга чексиз меҳр-муҳаббат руҳи билан суғорилган. Абдулла Қодирий «Мен Шарқ озодлиги ва унинг мазлум пролетариатининг саодати фақат ленинизм орқасида вужудга чиқишига ишонган бир кишиман. Бу гапни қўрқиб эмас, балки виждоним, имоним тазйиқи остида сўзлайман... Менинг ҳақимда ким нима деса, десин, лекин мен Маркс ва Лениннинг ҳароратлик шогирдиман. Чунки мен Лениндан руҳ олиб, Марксдан илҳомландим», деб ёзган эди. Самимият билан айтилган бу сўзларни қатли-ом йилларида асло инобатга олмадилар.

Хайриятки, ҳақ кечикиб бўлса-да, ўз ўрнида қарор топди. КПСС XX съездидан сўнг Абдулла Қодирий тўлиқ оқланди. Натижада ёзувчи ижоди юксак қадрланиб, унинг бебаҳо хизматлари муносиб тақдирланди. Ҳозирги вақтда бир қанча мактаблар ва ўқув юртлари, хиёбон ва кўчалар, маданият уйлари ва кутубхоналар Абдулла Қодирий номи билан аталмоқда. Адиб асарлари турли тилларда қайта-қайта нашр этилмоқда. Шуниси қувончлики, халқимиз, партия ва ҳукуматимиз Абдулла Қодирийнинг буюк хизматларини тақдирлаш, адибнинг табаррук номини абадийлаштириш соҳасида янги-янги тадбирларни амалга оширмоқда. Жумладан, Тошкентдаги Маданият институтига ва Жиззах педагогика институтига Абдулла Қодирий номи берилди. Жумҳуриятимиз пойтахтидаги марказий кўчалардан бири Абдулла Қодирий номи билан аталди.

Абдулла Қодирий ўзининг сермаъно ва сержило гўзал асарлари билан мангу тирикдир. Дарҳақиқат, Абдулла Орипов ёзганидек,

Азалий ҳақ гапни
яширмоқ нечун,
Завол йўқ энг асл
истеъдод учун.
Агарда коинот тегирмон
бўлиб,
Оламни янчса ҳам,
қолгай у бутун.

Севимли шоиримизнинг бу доно поэтик хулосаси Абдулла Қодирий ҳаётига бевосита тегишлидир. Чунки Абдулла Қодирий ижоди, хусусан, унинг ажойиб романлари бизнинг буюк ва барҳаёт қадриятимиз бўлиб, улар нур билан, адибнинг юрак қўри билан йўғрилган. Бинобарин, бу қадрият халқимизнинг завқига завқ, кучига куч, обрўйига обрў, шуҳратига шуҳрат қўшмоқда. Шунинг учун бу ноёб ва бебаҳо қадриятни яратган Абдулла Қодирий олдида халқимиз ҳамиша таъзим қилади. Шундай экан, Навоий номидаги жумҳурият Давлат мукофотининг биринчи нишони буюк ва севимли адибимизга берилса, ҳар жиҳатдан маъқул иш бўлади. Абдулла Қодирий ана шу мукофотга энг муносиб номзоддир.

С. МИРЗАЕВ,
филология фанлари доктори, профессор.

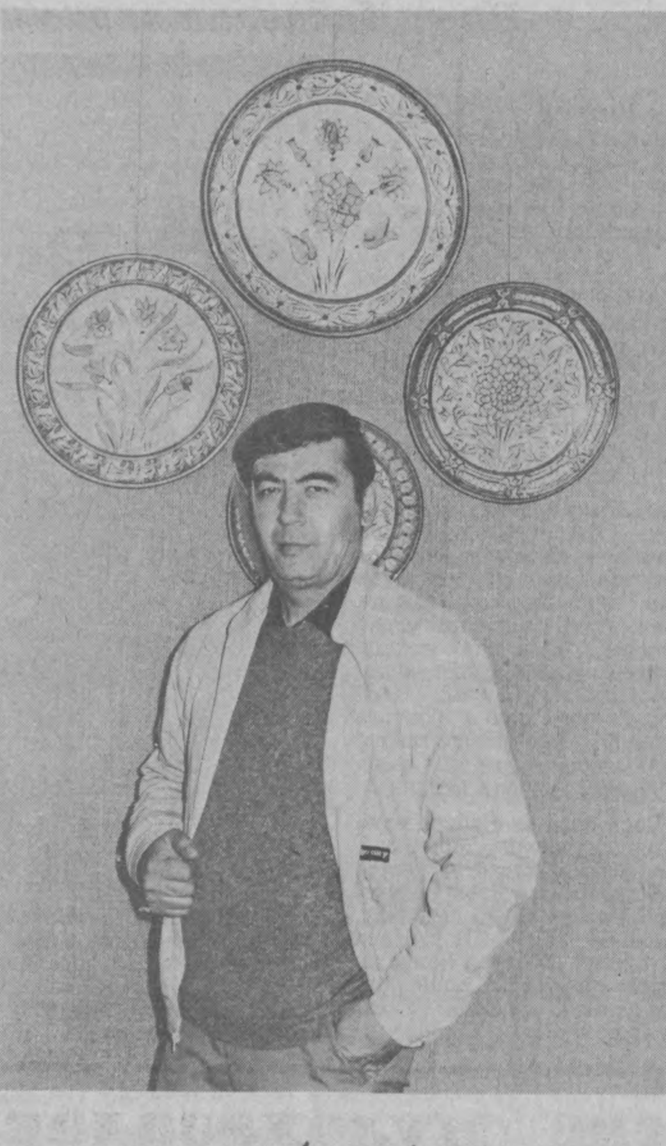

ИЖОДИЙ КЎРГАЗМА

Ўзбекистон ССЖ амалий санъат музейида ССЖИ Рассомлар иттифоқи аъзоси Акбар Раҳимов асарлари кўргазмаси очилди. Бу ерда моҳир санъаткорнинг сополдан яратган асарлари намойиш этилмоқда. Бу буюмларнинг кўплари археологик қазилмалар вақтида топилган буюмлардан кўчирмалардир.

Рассом моҳир сопол устаси уста Муҳиддин фарзандидир. Ҳозир у Тошкент сополчиларининг анъаналарини тиклаш учун ҳаракат қилаётир. Яқинда у яратган сопол буюмлар Ленинградда минглаб томошабинларга намойиш этилди. Бу асар санъат шинавандаларида яхши таассурот қолдирди. Шуниси қувончлики, уларнинг кўпларини Ленинград эрмитажи, антропология музейи ва этнография музейи коллективлари сотиб олишди. Шу йўсинда Акбар Раҳимов яратган сопол буюмлар довруғи оламга ёйилмоқда.

СУРАТДА: СССР Рассомлар иттифоқи аъзоси Акбар Раҳимов.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ тушириган сурат.

АЪЛОЧИЛАРГА МУКОФОТЛАР

● Термиз шаҳридаги 15-ўрта мактабнинг юқори синфларида таълим олаётган 11 нафар ўқувчига 10 сўмдан ва 25 сўмдан пул мукофотлари берилди. Аъло ўқиганлик учун берилган бу мукофотга мактаб жамғармасидан пул ажратилди.

Энг яхши ўқувчиларни рағбатлантиришда қатнашиш учун базавий корхона — локомотив депосининг жамоасини ҳам жалб этишга қарор қилинди. Бу ерда кўпгина ўқувчиларнинг ота-оналари ишлайди. Ўқув йили бошида мактабни оталиққа олганлар ёрдами билан мактаб биноси тўла-тўкис ремонт қилинди. Яқинда марказий иситиш хонаси қайта жиҳозланди. Депода оталиқдаги мактабга ҳеч қизғанмай маблағ ажратишмоқда. У энг яхши ўқувчиларни рағбатлантириш, уларга ойлик стипендиялар ажратиш тўғрисидаги ғояни қўллаб-қувватлашига шубҳа йўқ.

(ЎзТАГ мухбири).

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг
МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ЎРТА ОСИЁ ЎСИМЛИКЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИЛМГОҲИ
қуйидаги ихтисосликлар бўйича 1991 йил учун
КУНДУЗГИ ВА СИРТҚИ АСПИРАНТУРАГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

— энтомология,
— ўсимликларни зараркунандалар ва касалликлардан ҳимоя қилиш.

Ҳужжатлар 1990 йил 20 декабргача қабул қилинади.
Қабул имтиҳонлари — 1991 йил 2 январдан бошланади.

Аризага қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: фотосурат билан бирга кадрларни ҳисобга олиш шахсий варақаси, ижтимоий-ишлаб чиқариш характеристикаси, олий ўқув юртини тамомлаганлик ҳақидаги диплом нусхаси ва баҳолаш ведомостидан (нотариал идора томонидан тасдиқланган) кўчирма, саломатлик ҳақида справка (286-форма), маош ҳақида справка, танланган ихтисослик бўйича илмий ишлар ёки рефератлар рўйхати, меҳнат дафтарчасидан кўчирма.

Ҳужжатлар қуйидаги манзилгоҳга жўнатилсин ва маълумотлар юзасидан мурожаат қилинсин: 700140, Тошкент шаҳри, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот илмгоҳи.

USSR MOSCOW Vneshposyltorg

«ВНЕШПОСИЛТОРГ» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ ЖАМОАСИ

Меҳнат жамоалари, давлат корхоналари ва ташкилотлари, шўро хўжаликлари, жамоа хўжаликлари, ҳамкор корхоналарнинг

ҲАМИША ХИЗМАТИГА ТАЙЁР

Бирлашма дунёга машҳур фирмалардан фойдали шартлар билан ихтиёрингизда бўлган маблағлар ҳисобига эркин муомаладаги валютага ва мол айирбошлаш операциялари шартлари билан шахсий компьютерлар, телевизорлар ва видеомагнитофонлар, стерео магнитолалар, рўзғор электр буюмлари, тикув ва трикотаж моллари, пойабзал, атир-упа-косметика моллари, мўйнадан тикилган буюмлар ва бошқа кенг истеъмол буюмларини, шунингдек «Тойота», «Вольво» енгил автомобиллари ва «Ниссан» микро автобусларини сотиб олишда Сизга ёрдам кўрсатади.

Молларнинг бир қисмини тезда етказиб бериш билан Москва шаҳридаги бирлашма омборидан сотиб олиш мумкин.

Сизнинг буюртмангизга кўра бирлашма, чунончи чет элдан тамаки, қандолат, бакалея, ликёр-арақ ва гўшт консервалари сингари озиқ-овқат молларини ҳам сотиб олиши мумкин. Бирлашма омборида мамлакатимизда ишлаб чиқарилган озиқ-овқат молларининг кенг туркуми мавжуд.

«ВНЕШПОСИЛТОРГ» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИ «БЕЛЬСО» (Бельгия), **«ПОСТИ ПРАЙВЕТ ЛИМИТЕД»** (Сингапур) **сингари ҳамкорлик жамиятларининг бош акционери ҳисобланади ва у ОВРЎПА ва ОСИЁ капиталистик мамлакатлари бозорларига молларни экспорт қилишни ривожлантиришда ҳамкорлик қилиши мумкин.**

Бирлашма тижорат операциялардан оладиган фойданинг бир қисмини хайрия мақсадлари учун беради. Масалан, 1989 йил натижаларига кўра 265 мингдан ортиқ АҚШ доллари, жумладан «Болалар фонди», «Спидга қарши кураш», «Дори-дармонлар» ва байналмилалчи жангчиларга ёрдам фондларига ўтказилди.

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ЧИЛОНЗОР НОҲИЯ СОВЕТИ

ЎЗБЕКИСТОН ССЖ РАССОМЛАР УЮШМАСИ
«СОВПЛАСТИТАЛ» ҚЎШМА КОРХОНАСИ
«РАССОМ» КОМБИНАТИ
«ЧИЛОНЗОР» КОНЦЕРНИ
ЎЗБЕКИСТОН ССЖ БАДИИЙ ФОНДИ
23, 30 декабрь ва
кейинги ҳар якшанба кунлари
Сизларни Янги йил вернисажига

ТАКЛИФ ЭТАДИ

Шаҳарда биринчи марта доимий ишловчи тасвирий ва амалий санъат асарлари кўргазма савдоси ташкил этилади.

Сизлар фақат бизнинг савдо кўргазмамиздан исталган мавзудаги санъат асарларини сотиб олишингиз, ўзингиз учун сопол ва ёғоч, чинни ва металлдан ясалган буюмларни нақд пулга ёки пул ўтказиш йўли билан харид қилишингиз мумкин.

Агар ўз портретингизни чизишни буюрсангиз, уни 10 дақиқадан сўнг тайёр қилиб беришади.

Яқин кишиларингиз учун бундай ажойиб портрет Янги йил кечасида антиқа воқеа бўлиб қолади. Ва энг муҳими: шарқ астрологлари билан мулоқатда бўлишни эсдан чиқарманг — улар Қўй йилида оилангизда рўй берадиган муваффақиятларни олдиндан айтиб бериш билан бирга, албатта тасвирий санъатга оид бирон ашёни сотиб олишни маслаҳат беришади.

Кўргазма Улуғбек номидаги боғда («ССЖИ 50 йиллиги» метро станцияси) ташкил этилади.

Сизлар учун атайлаб барча аттракционлар ва савдо шахобчалари ишлайди.

Шошилинг Янги йил Вернисажи соат 11.00 дан бошланади.

Маълумотлар учун телефонлар: 77-25-48, 76-85-37.

ИККИНЧИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ТИББИЁТ БИЛИМГОҲИ
«болалар юқумли касалликлари» мутахассислиги бўйича
кундузги аспирантурага
ҚЎШИМЧА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танлов муддати — 14 январгача.

Ҳужжатлар қуйидаги манзилга жўнатилсин: 700109, Тошкент шаҳри, Форобий кўчаси, 2-уй. Телефон 46-46-37.

ЎзССЖ Бинокорлик материаллари саноати вазирлиги ҳайъати ва мажмуаси вазир И. Искандаровга акаси

Ҳабибулла ИСКАНДАРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

СПОРТ

ШАХМАТ: УМИДЛИ ЁШЛАР

Болгариянинг Шумен шаҳрида халқаро шахмат фестивали ўтказилди. Мусобақада мезбонлардан ташқари Мўғулистон, Франция, ЧСФЖ ва ССЖИдан тўпланган 150 нафар шахматчи ўзаро дона сурди. Баҳсда иштирок этган жумҳуриятимиз вакиллари ҳам маҳорат кўрсатишга ҳаракат қилишди. Чунончи тошкентлик Э. Гриншпун 7 очко тўплаб, бешинчи ўринни эгаллади. Унинг ҳамшаҳарларидан А. Ненашов, Р. Мамедова, Е. Мухин, С. Пинчуклар ҳам совринли ўринларни эгаллашди. Ш. Сафин, Александр Карпов, С. Йўлдошевлар олтитадан очко тўплаб, эътибор қозондилар.

КУРАШ: СОВРИНЛИ ЎРИНЛАР

Тошкентда эркин кураш бўйича Ўзбекистон ёшлари биринчилиги ўтказилди. Вазнларга кўра самарқандлик Ф. Цендикидис билан А. Қулматов, хоразмлик Р. Худойберганов, нукуслик Д. Утемуродов, тошкентлик А. Зуфаров, Т. Пўлатов, В. Сотников, А. Телегин, Н. Тарасенколар ғолиблик супасига кўтарилишди.

ФУТБОЛ: ЮКСАК УНВОН

«Пахтакор» командасининг моҳир ўйинчиларидан бири Андрей Пятницкий юксак унвонга сазовор бўлди. Маълумки у, ССЖИ ёшлар терма командаси таркибида иштирок этиб, футболчиларимизнинг Европа чемпиони бўлишида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди. Андрейнинг хизматлари муносиб тақдирланди. Унга халқаро классдаги спорт устаси унвони бериладиган бўлди. Шундай қилиб, Михаил Ан, Владимир Федоровлардан кейин учинчи футболчимиз ана шундай унвон олади.

Ҳиндистондан хушхабар

ЭЪТИРОФ

ШАРҚШУНОС ФАТТОҲ ТЕШАБОЕВ НЕРУ МУКОФОТИ БИЛАН ТАҚДИРЛАНДИ

Ушбу хушхабар Фаттоҳ Ғуломович ва унинг ёру-дўстларинигина эмас, ҳатто жумҳуриятимиз кенг жамоатчилигини ҳам тўлқинлантириб юборди.

Неру мукофоти одатда Совет Иттифоқи ва Ҳиндистон халқлари ўртасида дўстлик ва тинчликни мустаҳкамлашга катта ҳисса қўшган кишиларга бериларди. Тешабоев қандай хизматлари учун бундай юксак мукофотга сазовор бўлди экан, деб ўйларсиз.

Келинг, унинг ҳаёт йўлига бир назар солиб кўрайликчи, балки саволларимизга жавоб топармиз.

...Ғулом ота ўғли Тошкент дорилфунунининг шарқшунослик куллиётига ўқишга кирганини мамнуният билан кутиб олди:

— Ўғлим, — деди у Фаттоҳга насиҳат қиларкан, — бу ишинг айни муддао бўлибди. Тил билган эл билади, дейдилар. Эл билган эса эъзоз топади, дўсти-ёрлари бисёр бўлади. Умидим йўлингдан адашмагин, ҳамиша одамлар хизматида бўлгин, болам!

У киноларда, китобларда кашф қилган Ҳиндистоннинг муқаддас тупроғига илк бор 1960 йили қадам босди. Ўшанда бир гуруҳ аълочи талабалар қатори Фаттоҳ ҳам ўқишини давом эттириш учун Деҳлига борганди. Ҳинд тилини ўрганиш билан аста-секин ҳинд дунёсига кириб борди ва бу буюк мамлакат табиатини, урф-одатлари, анъаналари ўзбекларникига ўхшаш дилкаш ҳинд халқини бир умрга севиб қолди.

Буюк давлат ва жамоат арбоби Жавоҳарлал Неру билан бўлган учрашувдаги таассуротлар ҳали ҳам ёдидан ўчгани йўқ. Неру ёш талабаларга ишонч билдириб, Совет Иттифоқи ва Ҳиндистон халқларининг дўстлигини мустаҳкамлаш — сизларнинг қўлингизда, деган эди.

Тошкентга қайтгандан кейин ҳам Фаттоҳ Ҳиндистон хаёли билан яшади. Ёш авлодга ҳинд ва урду тилларини пухта эгаллашларида устозлик қилди. Ўқитувчилик қилиш билан бирга Ўзбекистон ССЖ ФА фалсафа ва ҳуқуқ институтида ҳинд файласуфларининг дунёқарашларини чуқур ўрганди ва шу мавзуда кандидатлик диссертациясини ёқлади.

Орзунинг қаноти бор, деб бежиз айтишмайди. Ёш олим эзгу-нияти амалга ошди. 1969 йили у Ҳиндистондаги Совет элчихонасига таржимон сифатида ишга юборилди. Қайси халқнинг дилига йўл топишни истасанг, унинг тилини ўрган, тил — дил калитидир. Бу нақлни Тешабоев ўз ҳаётида кўп марта синаб кўрди. Ҳинд, урду, инглиз тилларини пухта билган бу ўзбек йигити Ҳиндистондаги дипломатик доираларда эъзоз топди. Унинг номи Ҳиндистондаги элчихонамиз Фахрий китобига киритилгани бежиз эмас.

Фаттоҳ Ғуломович учинчи марта Ҳиндистонга 1979 йили борди. Бу гал у беш йил Бомбейдаги Совет маданий марказида директор бўлиб ишлади. Ҳинд халқини кўп миллатли мамлакатимизнинг ранг-баранг санъати ва маданияти билан таништириш икки буюк давлат ўртасида дўстлик алоқаларининг мустаҳкамланишида муҳим омил бўлиши табиий. Бундай масъулиятли вазифани Тешабоев шараф билан бажарди. У ССЖИнинг турли жумҳуриятларидан келган санъат, маданият арбобларининг чиқишидан олдин, томошабинларга улар ҳақида қисқа ва қизиқарли маълумотлар берар, турли учрашувлар, кечалар, кўргазмалар уюштирарди. Айниқса, ўзбек санъаткорлари ташриф буюришганда концертдан олдин Фаттоҳ Ғуломович саҳнага чиқиб, томошабинларга юзланган ҳамон, залда қарсаклар гулдирарди. Бу олқишдан у жуда хурсанд бўларди. Ахир қувонмай бўладими. Ҳинд ўзбек санъатини изоҳсиз тушунса, бу икки халқнинг дили дилига пайванд дегани эмасми?

Фаттоҳ Ғуломовичга чет элларда орттирган тажрибаси Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Халқаро ахборот ва чет эллар билан алоқалар бўлимида, Ўзбекистон ССЖ чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар жамияти президиумида ишлаганида қўл келди. Ҳозир у жумҳурият Президенти аппарати халқаро алоқалар бўлими мудирининг муовини сифатида ишламоқда.

Унинг жумҳуриятимиздан ташқари чет элларда ҳам дўстлари кўп. АҚШ, Ҳиндистон, Франция, Германия, Арабистон, Афғонистон ва бошқа хорижий мамлакатлардан унинг номига келган кўплаб хатларни кўрдим.

Ҳа, Ғулом отанинг орзулари ижобат бўлди. Унинг ўғли тил билиб, эл таниб шуҳрат орттирди, халқлар орасидаги меҳру муҳаббат риштаарини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшиб келмоқда. Бу — катта бахт.

Ҳозир Ўзбекистон ўзининг хориж билан алоқаларини янги асосларда ривожлантириш сари қадам қўймоқда. Ана шундай бир пайтда оддий ўзбек йигити халқлар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашдаги хизматлари учун юксак мукофотга сазовор бўлиши жумҳурият жамоатчилиги амалга ошираётган ишларнинг халқаро миқёсда эътироф этилаётганидан далолатдир.

Мая ОБИДОВА.

●

Ушбу сурат 1961 йили улкан давлат арбоби Жавоҳарлал Неруниг Деҳлидаги расмий қароргоҳи Тин Мурти Бҳаванда олинган. Чапдан биринчи Фаттоҳ Тешабоев.

Бош муҳаррир ўринбосари Т. Н. НАЖМИДДИНОВ.

Рўзнома муҳарририяти: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, С. Ф. МУҲИДДИНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХЎЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: Муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; партия турмуши — 33-34-69, 33-69-49, 32-53-97, 32-57-19, 32-55-70; саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-15-20, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, ахлоқ-одоб — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, безатиш — 32-57-22.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана и Верховного Совета Узбекской ССР

ИНДЕКС 64583.